

CADENTE

Mai
2015
Nr. 8

REVISTĂ DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE A CENACLULUI PERMANENTE

Pictură de Fabiana Vlaș

Proză:

Adela Dan
Renata Cseh
Gabriel Iakab
Denisa Ștefan

Poezie:

Ștefania Fofiu
Raul Gudiu
Ștefania Tirpe

Religie:

Florentin Ciuhandu

Istorie:

Lucian Ropa
Claudia Tișe

Recenzie:

Mirela David
Anca Nicoleta Faca
Lidia Ghiulai
Alina Lazea
Remus Lazea
Veronica Popa
Loredana Sala
Judith Tempfli

Pedagogie:

Adriana Gligor

FILOSOFIA FRANCEZĂ ÎN PERIOADA ILUMINISTĂ

Remus Lazea

Epoca luminilor are o mare însemnătate istorică, fiind o epocă majoră a culturii europene moderne. Secolul al XVIII-lea se caracterizează prin afirmarea unui curent de gândire care sintetizează dezvoltarea intelectuală din Renaștere și extrage principiile unei opoziții față de valorile dominante, pe care le supune unei critici dure.

Iluminismul este expresia crizei profunde a societății feudale și a întregului ei sistem. Acest curent este considerat o replică la adresa barocului, care încearcă să înlăture dogmele religioase și să infiltreze lumina maselor pe baza experienței proprii. A pretins eliberarea ființei umane de sub tutela sa auto-indusă, i.e. incapacitatea omului (absența hotărârii și a curajului) de a-și folosi abilitățile cognitive în lipsa instrucțiunilor de la o altă persoană (I. Kant).

Perioada afirmării sale nu corespunde integral cu secolul al XVIII-lea, de aceea și denumirea generică de *epocă a luminilor*. Stadiul actual al cercetărilor arată că s-a instituit o *viziune pluralistă* asupra acestei mișcări, conturând imaginea unei epoci de mare complexitate care pune în evidență contraste și decalaje considerabile. În cadrul acestui proces se îmbină note caracteristice ale unor sisteme de gândire diverse, atât de pe teritoriul european (Franța, Anglia, Germania, Spania, Rusia etc.), cât și din alte zone geografice (America Latină, Japonia etc.) – cu decalajele temporale binecunoscute.

Evenimentele științifice și intelectuale din secolul al XVIII-lea: descoperirile lui Isaac Newton, raționalismul lui Rene Descartes, scepticismul lui Pierre Bayle, panteismul lui Benedict de Spinoza sau empirismul lui Francis Bacon și John Locke, au promovat credința în legile naturale și în ordinea universală, dar și încrederea în rațiunea ființei umane și în abilitățile inovatoare ale

acesteia, reușind să influențeze întreaga societate a secolului al XVIII-lea și punând accentul pe o orientare generală către progres și perfecționare. Principalii promotori ai acestor concepte au fost filosofii, ei popularizând și promulgând ideile noi pentru publicul larg. Credința lor în rațiune era de nezdruccinat; au căutat să descopere principii valabile universale care să guverneze umanitatea, natura și societatea și să acționeze în baza acestora.

Filosofii iluminiști au atacat în mod dur autoritatea, fie ea politică, economică, religioasă sau științifică, dar și dogmatismul, intoleranța, cenzura, tot ceea ce limita libertatea ființei umane; dar considerând statul ca factor adecvat și rațional al progresului. Scepticismul epocii combinat cu acest raționalism extrem (elemente ce au jucat un rol important în determinarea reacției de mai târziu a Romantismului) au dus la *deism*. Atitudinea contrară față de dogmatism a fost exact mobilul de care avea nevoie Iluminismul, mai ales într-o perioadă în care Biserica își pierduse autoritatea de a impune ordinea socială cu aceeași forță și implicare ca în Evul mediu.

Conceptele filosofice din Franța celei de-a doua jumătăți a secolului al XVIII-lea au transformat perspectiva mecanicistă asupra universului într-o nouă variantă a creștinătății, i.e. *deism*. Deiștii au promovat ideea conform căreia totul își are propriul set de principii raționale stabilite de Autoritatea supremă, având la bază conceptul newtonian potrivit căruia universul este un imens ceas construit și pus în mișcare de Creator. Ei considerau că lumea fizică poate fi înțeleasă și fără a lua în calcul religia. Dar acest fapt nu însemna că deiștii erau atei; credința lor era că tot ceea ce se referea la universul fizic și la cel uman poate fi înțeles independent de aspectele sau explicațiile de ordin religios.

Cafenele și dezvoltarea presei au stimulat critica politică și socială și în Anglia. Lucrările lui Joseph Addison și ale lui sir Richard Steele sunt din ce în ce mai gustate de public.

Jonathan Swift și *Alexander Pope* au fost satiriști conservatori cu o mare influență asupra gândirii vremii. Iar teoriile lui Locke cu privire la învățarea prin percepția senzorială au fost dezvoltate de către David Hume.

În schimb, în Germania, universitățile au devenit centrul Iluminismului. G. E. Lessing a promovat o religie naturală a moralității. Johann Herder a elaborat o filosofie a naționalismului cultural bazată pe înrudirea culturală, de sânge și de limbă. La baza eticii lui Immanuel Kant stă importanța primordială a omului ce decurge din incapacitatea acestuia de a lua decizii proprii în lipsa îndrumărilor unei alte persoane.

În Țările române, Iluminismul se identifică în mare măsură cu *Școala Ardeleană*; cărturarii au adus argumente științifice pentru afirmarea drepturilor românilor din Transilvania. Activitatea lor s-a manifestat pe mai multe planuri: politic, istoric, lingvistic, filosofic și literar. Iluminismul românesc a contribuit hotărâtor la dezvoltarea limbii române și la procesul de formare al statului național.

Alți reprezentanți de seamă ai Iluminismului european au fost italienii Cesare Beccaria și Giambattista Vico, Frederic al II-lea al Prusiei, Caterina a II-a a Rusiei sau Carol al III-lea al Spaniei.

Promotorii francezi ai Iluminismului au fost adesea considerați răspunzători de Revoluția franceză. Epoca iluministă poate fi văzută ca o linie majoră de demarcație pentru apariția lumii moderne.

Iluminismul francez este forma cea mai dezvoltată și mai consecventă a întregii mișcări de idei din epoca luminilor.

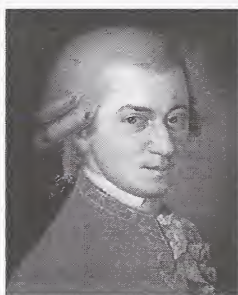
Deși se caracterizează printr-o diversitate de orientări, unitatea îi este conferită de un fond de idei și atitudini pe care le regăsim la aproape toți reprezentanții lui: încrederea în rațiune și în capacitatea ei de a asigura progresul umanității; lupta pentru autonomia gândirii și pentru eliberarea ei de sub autoritatea dogmei; respingerea intoleranței religioase și a superstițiilor; apărarea libertății și demnității omului împotriva opresiunii și aservirii; critica instituțiilor feudale și a religiilor pozitive; considerarea științei și culturii ca principală forță eliberatoare a spiritului uman.

În această perioadă gândirea filosofică se opune metafizicii speculative și a spiritului de sistem.

Secolul al XVII-lea a fost unul al *marilor sisteme* (i.e. *metafizica*), el fiind urmat de o puternică atitudine *antimetafizică*, însoțită de creșterea interesului față de științe și de încercarea de a generaliza noi idei filosofice pe baza unor raționamente mai vechi. Este astfel evidențiat interesul crescut și entuziasmul pentru descoperirile științifice. Modelul aplicat tuturor domeniilor este *fizica newtoniană*. Fiecare cercetător vrea să întreprindă în propria-i disciplină o *revoluție* teoretică similară celei realizate de Newton. Filosofia devine o atitudine spirituală ce se interesează de funcționalitatea practică a ideilor, de măsura în care acestea pot servi ca instrumente ale criticii instituțiilor și valorilor, accentuându-se funcția critică a gândirii.

Evoluția iluminismului francez cunoaște mai multe etape. E pregătit de o *perioadă de tranziție* în care monarhia absolută nu mai e considerată a fi un factor de progres, orientându-se spre o politică mai conservatoare. Evenimentul marcant este revocarea Edictului din Nantes (1685), caracteristica perioadei: criza valorilor clasicismului, iar reprezentantul: Pierre Bayle (sceptic antimetafizic, precursor direct al filosofiei luminilor) cu lucrarea sa *Dicționar istoric și critic*. A doua perioadă

este marcată de *vechiul iluminism*, când criza socială devine evidentă și apar unele din marile teme ale gândirii iluministe, în special în lucrările unor filosofi ca

Voltaire și Montesquieu.

Ultima etapă o reprezintă *afirmarea deplină a iluminismului*; vechile contradicții sunt duse până la paroxism, pregătind astfel revoluția industrială, ilustrată prin publicarea *Enciclopediei* (*Enciclopedia* lui Diderot reprezintă chintesența spiritului iluminist, al Epocii rațiunii.) Această perioadă este evidențiată de filosofia lui Diderot și de gândirea critică radicală a lui Jean-Jacques Rousseau.

Voltaire și adepții săi s-au străduit să impună valorile libertății și ale toleranței într-o cultură în care forțele Monarhiei și ale Bisericii constituiau opusul a tot ceea ce reprezentau aceste valori. Filosoful francez și-a dedicat o mare parte a timpului său atacului împotriva elementelor fundamentale ale religiei creștine: inspirația din Biblie, încarnarea lui Dumnezeu în Isus Hristos. Kant a considerat că punctul forte al Iluminismului l-a reprezentat chestiunile legate de religie.

Aceast curent, cu centrul la Paris, a dobândit rapid un caracter internațional, conjunctura propice a saloanelor cosmopolite jucând un rol destul de important.

Opere reprezentative ale perioadei:

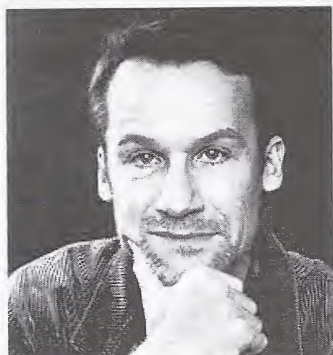
- Pierre Beaumarchais – *Bărbierul din Sevilla* (1775)
- Daniel Defoe – *Robinson Crusoe* (1719)
- Henry Fielding – *Tom Jones* (1749)
- Carlo Goldoni – *Gondolierul* (1753)
- Louis de Montesquieu – *Scrisori persane* (1721)
- Jean-Jacques Rousseau – *Noua Eloiză* (1761)
- Jonathan Swift – *Călătoriile lui Gulliver* (1726)
- Francois Voltaire – *Candid* (1759)
- Denis Diderot - *Enciclopedia*

Bibliografie:

- Munteanu, R. – *Cultura europeană în epoca luminilor*, Ed. Univers, București, 1974;
- Montesquieu – *Despre spiritul legilor*, Ed. Științifică, București, 1964;
- Flew, A. – *Dicționar de filosofie și logică*, Ed. Humanitas, București, 1996;
- Colțescu, V. – *Curs de filosofie*, Tipografia Universității de Vest, Timișoara, 1996;

ANDREI MAKINE ȘI INCESTUL

Alina Balaj-Lazea
Judith Tempfli

Andrei Makine, scriitor francez de origine rusă, s-a născut în Siberia în 1957. A studiat filologia la Universitatea din Kalinin susținându-și doctoratul la

Moscova și apoi la Sorbona. În 1987 se refugiază în Franța, trăind drama exilatului rus: lupta cu sărăcia. Cronicarul francez Jerome Garcin consideră că *succesul l-a salvat pe Makine de sărăcie și de cavoul din Pere Lachaise, unde, la începutul exilului, ar fi dormit noaptea*. În prezent scriitorul a renunțat la profesia de dascăl, dedicându-se exclusiv scrisului.

Debutează cu romanul *Fiica unui erou al Uniunii Sovietice* (1990), urmat de *Confesiunea unui stegar destituit* (1992), ambele în rusă. Următoarele romane vor fi scrise în franceză, precum: *Pe vremea fluviului Amur* (1994), capodopera sa *Testamentul francez* (1995), *Crima Olgăi Arbelina* (1998), *Recviem pentru Est* (2000), *Muzica unei vieți* (2001), *Pământul și cerul lui Jacques Dorme* (2003), *Femeia care aștepta* (2004), *Iubire omenească* (2006), *Viața unui bărbat necunoscut* (2009), *Cartea scurtelor iubiri eterne* (2011) sau cea mai nouă lucrare a sa *O femeie iubită* (2013). În ultimii ani scriitorul ruso-francez, cum îi place criticii să-l numească, a scris și sub pseudonimul Gabriel Osmonde, volume bine primite de cititori, dar care nu i-au adus premii la fel ca și cele semnate Andrei Makine.

Crima Olgăi Arbelina reprezintă o nouă direcție în creația makiniană: filonul autobiografic este eliminat (Virginia Baci). Prezentând o comunitate de exilați ruși din Villiers-la-Forêt, scriitorul

dezvoltă un subiect tabu: tema incestului, preluând prin filieră proustiană fluxul memoriei involuntare și prin cea dostoevskiană, sondarea subconștientului uman. Deși subiectul tratat este unul „*extrem de violent*” akine reușește să-l îmbrace într-un limbaj poetic. Autorul „adoptă formula povestirii în ramă” și „aparenta obiectivitate a persoanei a treia narative”. Astfel narațiunea este pusă pe seama a doi povestitori: bătrânul, paznicul cimitirului rus, și tânărul scriitor emigrant rus (*Bărbatul în haină de student... unul dintre invizibili exilați ruși care... urmăresc o himeră a scrisului și își sfârșesc viața într-un pod înțesat cu cărți, aproape îngropați sub piramidele de pagini pe care nimeni nu va avea curajul să le descifreze*), evenimentele, însă, sunt prezentate din punctul de vedere al Olgăi Arbelina.

Titlul romanului anunță o crimă: uciderea lui Serge Goleț, urmată de o anchetă polițistă. În spatele omuciderii se află o altă crimă: aceea a incestului. Bătrânul paznic este singurul care știe taina eroinei. El așteaptă pe cineva căruia să i-o poată împărtăși. Studentul înțelege destinul tragic al femeii, așa cum o face și autorul, mergând până la simbioza completă a trăirilor; *m-am simțit aici preschimbându-mă în această femeie, trăind viața ei. I-am dat-o pe a mea în schimb*.

Cu fiecare pagină scrisă, va ajunge să descopere dragostea de mamă, teama pentru viața fiului, sentimentul de vinovăție, spaima în fața monstruoșității păcatului, resemnarea și dorința de a se destăinui. Makine pune pe seama tânărului scriitor prezentarea incursiunii în viața ei, cu scopul de a determina cititorii să o înțeleagă. Astfel, studentul rus devine un alter-ego al autorului. Acesta însuși mărturisește că personajul Olgăi Arbelina e inspirat din realitate: *Olga, al cărei nume l-am modificat ușor, a existat în realitate. Când mi s-au confesat cei care au cunoscut-o, nu au reușit să refacă misterul profund al poveștii femeii. Toți păreau*

copleșiți, nu numai de tabu-ul incestului, de taina solitudinii ei, dar mai ales de adâncă complexitate a traiectoriei psihologice a acesteia. Pentru ei, istoria femeii era inexprimabilă, inabordabilă, și nu putea să constituie decât materia ficțiunii literare. (A. Makine - interviu)

Cu toate că ancheta judiciară relevă nevinovăția Olgăi, aceasta continuă să se autoacuze. Din dorința de a afla adevărul, ea pornește propria anchetă interioară. Pe această cale descoperă șirul crimelor pe care le-a săvârșit: nașterea unui fiu bolnav de hemofilie, avortul și în final, incestul.

Acțiunea se petrece în orașelul francez locuit parțial de exilați ruși. Printre ei se află și prințesa Olga Arbelina, abandonată de soț și crescându-și copilul bolnav. Istorisirea bătrânului se deschide cu descoperirea unui cadavru pe malul râului. În rememorarea propriei vieți, Olga se întoarce la momentul în care, ajutată de prietena ei, Li, își provoacă un avort. O surprindem săvârșind una dintre crimele sale: uciderea propriului copil, *o minusculă viață înfiripată în trupul ei*.

Femeia încearcă să-și amintească clipa zămislirii copilului, iar lipsa ei de discernământ privind vizitele amantului L.M., ridică un semn de întrebare. Problema este lămurită abia atunci când descoperă actul criminal: **INCESTUL**.

Revelația are loc treptat: zărește mai întâi mâna tânărului punând somnifer în infuzia ei de ceai, dar nu poate încă să înțeleagă semnificația gestului. Descoperă metamorfoza propriului fiu dintr-un copil într-un tânăr necunoscut. *Ghicind totul, neînțelegând încă nimic, a văzut adunându-i-se sub pleoape frânturi răzlețe: degetele fluturate deasupra florilor de hamei infuzate, cele trei fotografii ale femeii goale, ușa deschisă în noaptea în care fuseseră făcute, două zile petrecute la Li, avortul...[...] Dar mintea ei, amorțită de năvala sângelui, tăcea.*

Realizând adevărul, instinctul o îndeamna să fugă. Totul, însă, o împiedică: spitalizarea fiului accidentat, tentativele lui ghizate de sinucidere și sentimentul ei de

culpabilitate. În această situație alege resemnarea, moartea spirituală, lăsându-și trupul în voia fiului: *Criminală... repeta ea neîncetat de-a lungul nopții albe. Criminală era tăcerea pe care o păstrase. Acceptarea ei. Resemnarea ei. Tot criminală goliciunea adolescentină ascunsă sub un lung palton bărbătesc. Criminală – toată noaptea aceea. [...] S-a surprins căutând cuvintele din ce în ce mai chinuitoare. Dar cuvintele păreau scrise pe pagina unei cărți. Semne tipografice fără vlagă.*

Sosirea unei ierni tipic rusești duce la izolarea cuplului de restul locuitorilor. Astfel se naște un univers aparte populat de *un cuplu uitat de lume. O femeie și un adolescent. O mamă și fiul ei*. Această lume e reprezentată de un spațiu închis: dormitorul Olgăi. Izolarea o face să-i privească pe ceilalți ca trăind în *nebunia cea mai desăvârșită* și îi dă posibilitatea de a găsi o justificare pentru fapta lor: trebuie să plătească pentru greșala de a fi dat naștere unui fiu hemofil, amenințat permanent de moarte: *Un adolescent care va muri în curând. Ultima lui iarnă, poate. Ultima primăvară. El se gândește la asta. Și trupul acela de femeie pe care îl iubește, primul trup din viața lui. Și ultimul.*

Dragostea maternă o ajută să renunțe la simulare, intrând de bunăvoie în jocul fiului. Acceptarea merge până în punctul în care ea *nu-și mai amintește să fi trăit altfel*.

Dar curând nu mai e vorba de iubirea de mamă. Olga și fiul ei fac dragoste cu consimțământul amândurora, devin un cuplu erotic. Evoluția relației lor este marcată de autor prin schimbarea numelui: mama și fiul devin o femeie și un adolescent și, în final, o ea și un el: *Dacă ceea ce trăiau ei se putea numi dragoste, atunci era o dragoste absolută, deoarece era lovită de o interdicție inviolabilă și totuși violată, o dragoste văzută doar de privirea lui Dumnezeu, fiind monstruos de inacceptabilă pentru oameni, o dragoste trăită ca o veșnică primă clipă a unei alte vieți...*

Makine pune astfel problema iubirii supreme, inacceptabilă pentru oameni, o realitate ce intră în sfera tabuurilor. Gândul ne duce la marile povești de dragoste dintre: Romeo și Julieta, Antoniu și Cleopatra, Tristan și Izolda, toate iubiri imposibile. Dar iubirea Olgăi este inacceptabilă nu numai în fața oamenilor, ci și în fața unei Divinități creștine, prin încălcarea legii firii. Ne întoarcem așadar la întâmplările relatate de paznicul rus în partea de început. Toate sunt povești de dragoste. Problema pusă de ele este: *Oare dragostea răscumpără totul?*

De altfel povestirea nu ne permite să ne dăm seama de sentimentele fiului, prezența lui este mai mult intuită de cititor. El nu capătă un nume, imaginea sa conturându-se numai în raport cu mama. Personajul alternează între ipostaza de *bărbat* (fiind cel care o sprijină să nu cadă, spunându-i să nu se teamă de nimic sau cel care îi aranjează pătura și adună vreascuri pentru foc) și cea de *copil* (care i se adresează cu „mămico” atunci când o cheamă să salveze peștii din lacul înghețat sau când o anunță că s-a rănit).

Consimțind la incest, Olga este cuprinsă de sentimentul morții. Aproape că dorește moartea fiului, dovadă vie a păcatului săvârșit. Sosirea primăverii duce la anularea izolării și desființează lumea celor doi. Atunci când moartea întârzie, tumultul interior al Olgăi atinge paroxismul. Îl învinuiește pe băiat de păcatul săvârșit, dar e torturată de gelozie atunci când îl vede în tovărășia unor fete din oraș. Încearcă să nege sau să micșoreze gravitatea celor întâmplate (*Nu, nu a fost niciodată așa... niciodată... niciodată... niciodată așa*). Își dă, însă, seama că taina ei nu trebuie descoperită de oameni. Întâlnirile cu Serge Goleț, un pensionar rus, îi trezesc bănuiala că acesta știe de incest: *Era bărbatul care îi pătrunsese (ea nu știa nici cum, nici în ce măsură) taina. Nebunia tainei sale. Nebunia ei... Da, era cineva care o trata ca și cum ar fi tratat o femeie săracă cu duhul, de care vrei să abuzezi.*

Încercarea de a afla adevărul o determină să-l însoțească la o plimbare cu barca. Rusul se înecă în urma unui accident. Olga, care dorea ca acest martor al păcatului ei să moară, se consideră vinovată. Este punctul în care Olga devine victima propriei conștiințe care o duce la nebunie. Salvarea morală o poate aduce doar destăinuirea. Reîntors din Rusia, soțul ei, contele Arbelin, îi dă prilejul să se confeseze: *Într-o bună zi s-a hotărât în sfârșit să vorbească. Știa că, pentru a fi înțeleasă, va trebui să spună totul în câteva cuvinte scurte și să tacă. Și să vorbească din nou, până când cuvintele vor deveni foc, umbră, cer...*

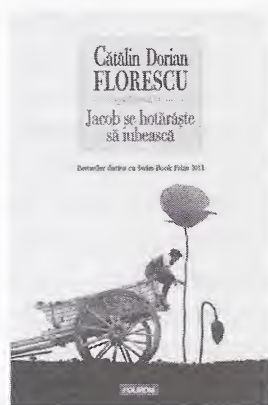
Romanul are un final interpretabil. Bănuim doar că sub identitatea bătrânului paznic se află, de fapt, contele, rămas singurul deținător al tainei. El este cel care revine mereu la mormântul Olgăi în plimbările sale. Este un Charon al cimitirului care dezvăluie *o cu totul nouă concepție despre moarte* acelor care îl ascultă.

Romanul pune încă de la început problema destinului. Olga a fost alungată de bolșevici din țara sa, abandonată de soț, având un copil bolnav, sedată și violată de fiul ei. Nu întâmplător mormântul ei este acela al condamnatului la moarte. Femeia poartă în ea semnele destinului ei așa cum poartă și sămânța bolii pe care o transmite fiului. Băiatul poate perpetua în timp păcatul, deci trebuie să moară. Însă el este condamnat de la început. Oare în ce măsură erau vinovați cei doi pentru ceea ce li s-a întâmplat?

Deși tratează un subiect delicat, Makine reușește să zugrăvească o sfâșietoare poveste de iubire în izolarea unei ierni specific rusești. Descrierile de natură sunt în perfectă consonanță cu trăirile personajelor și exprimă o sensibilitate poetică. Limbajul îmblânzește monstruoșitatea incestului și autorul ne pune întrebări despre viață, moarte, despre semnificația și valoarea iubirii.

JACOB SE HOTĂRĂȘTE SĂ IUBEASCĂ

Veronica Popa

Citisem deja „Zaira” de Cătălin - Dorian Florescu atunci când am hotărât că e un autor ale cărui cărți merită efortul lecturii pasionate. Văzusem că prozatorul este destul de profund încât să scrie o poveste din perspectiva unui personaj feminin puternic precum Zaira și eram curioasă de maniera în care va aborda povestea din perspectiva unui personaj masculin. Mă așteptam - cine nu s-ar fi așteptat citind titlul - la o poveste de dragoste. Am așteptat cu sufletul la gură pe tot parcursul romanului ca Jacob să cunoască marea iubire, iubirea pentru o femeie care să-i întregască viața, să îi ofere echilibru, să-l îmblânzească. Jacob pierde acest gen de iubire, dar va învăța alceva – iubirea de oameni. Cu toate că este lovit, trădat, vândut de cei care ar fi trebuit să-l ocrotească, de propria familie, el găsește în sine însuși puterea de a se reinventa de fiecare dată și, mai presus de asta, puterea de a iubi.

Personajul principal cu care facem cunoștință încă de pe coperta cărții nu poate fi văzut decât din perspectiva unui întreg și rămuros arbore genealogic pe care autorul îl construiește. Neamul din care face parte Jacob își are rădăcinile în îndărătnicia unor bărbați puternici și hotărâți, care iau, uneori cu forța, ceea ce cred că li se cuvine. Cu toate că romanul urmărește destinul lui Jacob, vor apărea în cadru personaje din Lorena unui tulpure Ev Mediu și poveștile parcă desprinse din legendă ale înaintașilor lui Jacob. Este vorba despre comunitatea șvabilor veniți din Alsacia și Lorena și stabiliți în Banat, parte a Imperiului Habsburgic, așezarea lor

pe un câmp arid, devenit peste ani Triebswetter, înrolarea în armata Germaniei naziste pentru a participa la cel de-al doilea război mondial, deportarea de către ruși în Siberia, iar după aceea de către comuniștii români în Bărăgan.

Înaintașii lui Jacob au destine asemănătoare; ei au înscris în codul genetic sacrificiul fericirii personale pentru a înfăptui acțiuni cu care vor rămâne în memoria colectivității. Însuși tatăl lui Jacob, un om aspru, contradictoriu, dorește ca lumea să se alcătuiască după regulile lui. Hotărât în deciziile pe care le ia pentru a-și asigura viitorul se căsătorește cu Elsa Obertin. Reușita lui în ceea ce privește poziția socială și economică în comunitate nu se datorează însă doar căsătoriei, ci și tenacității și priceperii în afaceri.

Așadar Jacob cu „c” este fiul lui Jakob și al Elsei, botezat cu numele tatălui pentru a păstra o tradiție în neamul Obertinilor. Nașterea și numele său constituie subiect de lungi și diferite povești pe care Jacob le află de la bunicul său și de la țiganka Ramina.

Jacob parcurge un drum inițiativ pe parcursul căruia devine puternic, descoperă în el forța necesară supraviețuirii, dar și a întoarcerii la rădăcini. El se întoarce acasă doar pentru a fi trădat din nou, iar devenirea sa este deplină abia atunci când își dezvăluie în final caracterul cel puțin la fel de puternic ca al înaintașilor săi.

„Jacob se hotărăște să iubească” este istoria unui neam, povestea unei colectivități, dar mai ales este povestea unor sentimente ce se nasc în sufletul unui personaj cu o viață zbuciumată. Născut într-o căruță de bălegar, cu o sănătate șubredă, cu un fizic plăpând, Jacob compensează cu o îndârjire neînfrântă care îl ajută să treacă peste toate episoadele, aproape neverosimile, din viața sa.

La fel ca în Zaira, Cătălin - Dorian Florescu spune o poveste a unei vieți în care se îmbină cu măiestrie istoria europeană, elementele de legendă și de basm și elementele de cultură populară din Transilvania.

Cartea lui Cătălin - Dorian Florescu ne dezvăluie dorința autorului de a se întoarce, măcar cu gândul, mereu în România. O Românie măcinată de evenimente istorice tulburi, de prigoana marilor puteri și a exponenților acestora. Ni se dezvăluie și în acest roman un prozator complet, a cărui proză te prinde și te ține strâns ancorat în timpul evenimentelor, te plimbă prin secole de istorie, pe teritorii întinse și pe o mare de sentimente. Romanul are dimensiunea epică a unei epopei și autorul se strecoară cu măiestrie printre detaliile interesante, destinele cutremurătoare, scenele vii și realiste, ceea ce face ca cititorul să empatizeze cu personajele și să se cutremure când de frumusețea peisajelor sau a intensității trăirilor, când de cruzimea sau absurdul unor scene. Cititorul, de orice tip ar fi el, rămâne câștigat din lectura acestei cărți, pentru că ea abordează, în straturi, teme din cele mai diverse: destinul, iubirea, istoria. Meritul autorului este de a reuși să îmbine toate faptele, de a împleti destinele într-o singură istorie vie a unui personaj care alege înverșunat să nu se lase înfrânt de istorie și destin, ci să supraviețuiască prin iubire.

Romanul „Jacob se hotărăște să iubească” este o carte care abordează o problematică spinoasă, vorbește despre adevăruri istorice rar dezbătute: deportarea Țiganilor sub regimul Antonescu, persecuțiile șvabilor cu simpatii naziste, dar și persecuțiile din timpul regimului comunist. Este un roman care emană căldură, dar în felul în care o rocă, țășnită lichid încins dintr-un vulcan, emană căldură și după ce a devenit dură, solidă, grea.

NORMAN MANEA – ÎNTOARCEREA HULIGANULUI

Loredana Sala

Norman Manea este, cu siguranță, unul dintre importanții prozatori români, cu o discretă putere de influență în deceniul opt, când afirmarea sa atinsese apogeul, un martor obiectiv, dar nu

detașat, al celor două totalitarisme ce au marcat secolul al XX-lea. Prozatorul s-a născut la 19 iulie 1936 în comuna Burdujeni din Suceava, într-o familie de evrei bucovineni care a supraviețuit deportării în Transnistria în timpul celui de-al doilea război mondial.

Luând în calcul părăsirea țării de către Norman Manea din timpul regimului comunist, s-ar putea afirma că de-a lungul vieții, acesta a suferit două exiluri, unul la cinci, iar altul la cincizeci de ani.

Căderea în dizgrația regimului i s-a tras prozatorului român din conținutul lucrărilor sale, care îi includeau concepțiile despre libertățile scriitorului în propria țară.

Reîntors în țară (2008), printre ai săi, ocazie cu care e distins cu numeroase premii, cel mai cunoscut și mai tradus scriitor român din lume, vorbește despre perioada exilului său cu multă durere, dar în termeni elogioși.

„Întoarcerea huliganului” de Norman Manea este și cea dintâi lucrare de anvergură a autorului de la plecarea lui din România, în decembrie 1986, căreia îi urmează „Plicul negru”, a cărui primă ediție fusese publicată chiar în anul în care Norman Manea părăsea România.

Prozatorul însuși, într-un dialog cu Gabriela Adameșteanu, se referea la romanul său: «„Întoarcerea huliganului”

exemplifică biografic nu numai ce a însemnat huliganismul stângii și dreptei totalitare, ci și ce a însemnat solitudinea străinului, înstrăinat și agresat de patologia ambelor sisteme. Huliganul meu se vede pe sine ca un veșnic outsider, un intrus, un suspect și un marginal, un clovnesc și păgubos August Prostul, silit să parcurgă traumele unui secol dementizat, o istorie de convulsii sângeroase. Exilatul dintotdeauna, exilat din nou și din nou, oriunde s-ar găsi.»¹

Volumul este așadar un roman despre memorie, despre nedreptățile din istoria noastră recentă, nu doar despre nedreptatea făcută evreilor, ci mai ales despre cunoașterea de sine. Antonio Tabucchi spunea despre „Întoarcerea huliganului”: „O carte splendidă, la care prefer să mă refer sub termenul generic de roman. Are ca subtitlu *O viață*, însă nu este vorba doar de o viață, de un simplu portret autobiografic. Este istorie, reflecție filozofică, viziune asupra lumii, călătorie în interiorul sufletului omenesc, literatură înaltă”.²

Cartea lui Norman Manea este zguduitoare, prin experiențele teribile trăite și evocate de autor - deportarea și lagărul, apoi teroarea socialismului, de inspirație sovietică mai întâi, iar apoi naționalistă și în sfârșit exilul ca suferință și eliberare - dar și prin expresia literară, prin unicitatea artistică a confesiunii și reflecției. „Întoarcerea huliganului” este o confesiune, este o mărturie și anume mărturia unui artist. Volumul începe ca un roman de pură ficțiune și în tradiționala cheie narativă a descrierii unui personaj văzut de autor din afară, descris din exterior. Un bărbat iese din locuința lui aflată într-un oraș american, nu altul decât New York, fapt ce se deduce după

menționarea, parcă în treacăt, a proximității Broadway-ului. Personajul este urmărit în drumul său către o țintă încă necunoscută. Autorul îl însoțește balzacian și omniscient, îi transcrie gândurile, bombănelile, există chiar un scurt moment halucinatoriu, o fantasmă dureroasă i se ivește în cale. Necunoscutul intră într-un restaurant, aici se întâlnește cu un prieten, iar el devine eu. Bărbatul al cărui scurt traseu new-yorkez este descris de Norman Manea nu e altul decât Norman Manea însuși. Această schimbare de optică, această trecere de la exterioritate la lăuntric, acest du-te vino între eu, Norman Manea și el, Norman Manea este unul dintre procedeele de mare efect ale cărții. Scriitorul se confesează, dar se și reprezintă, se pune în scenă, se proiectează ca personaj al propriei povești. Alternează între eu și el, dar și între eu-ri, multiple, contradictorii, complementare, între măști și ipostaze, dureroasă și îndurerată căutare a sinelui, a identității, dar și aspirație a evadării și a regenerării. Tot de alchimia și modalitățile mărturiei de artist ține și metamorfoza unor persoane reale în personaje de ficțiune, prin ascunderea identității lor sub o mască inventată. Este vorba mai ales de unii dintre cei întâlniți de Norman Manea cu ocazia singurei lui călătorii făcute în România după plecare, călătorie ce constituie fundamentul uneia dintre cele trei mari secțiuni ale cărții. Autorul e acasă la New York, scriitorul e acasă în limba română, de unde nici nu a plecat vreodată.³

Uneori aspru, alteori amar, dar nicio clipă acuzator, Norman Manea reface, retrospectiv, traseul unui destin exemplar, marcat în egală măsură de ideologii opuse și, totuși, complementare, ca și de preocuparea permanentă a eului de a se defini pe sine însuși. Recursul la memorie e frecvent în „Întoarcerea huliganului”; amintirile personale devin text, se întrepătrund și intră în dialog cu amintirile celor apropiați, rude sau

¹ Gabriela Adameșteanu, „Cum suportă individul socurile istoriei”. *Dialog cu Norman Manea*, http://www.observatorcultural.ro/Cum-suporta-individul-socurile-Istoriei.-Dialog-cum-Norman-MANEA*articleID_14662-articles_details.html.

² Antonio Tabucchi, *Norman Manea – eternul străin*, http://www.observatorcultural.ro/Norman-Manea-eternul-strain*articleID_14865-articles_details.html.

³ Mircea Iorgulescu, *Cartea plecărilor și a întoarcerilor*, în 22, 7 iulie, 2003.

prieteni⁴. Identitatea pulverizată este reconstruită prin anamneză, memoria slujind drept interfață între istorie și ficțiune. Istoria este nu doar substanța, ci însuși motorul narațiunii, care devine astfel un strălucit exemplu de ficțiune trăită.

Cartea este și una de erudiție, pentru că sunt evocate figuri importante ale culturii universale; citate din aceștia sau propria lor biografie sunt luate ca subiect de meditație, de la Paul Celan la Cioran, de la Freud la Gombrowicz, de la Florin Mugur la Gellu Naum, de la Kierkegaard la Proust.

Norman Manea este autorul român cel mai apreciat în Occident și, de aceea, cel mai aproape de premiul Nobel pentru literatură. A fost tradus în cel puțin cincisprezece limbi (engleză, germană, franceză, olandeză, italiană, spaniolă, ebraică, greacă, poloneză, etc.), fiind singurul scriitor român în viață care reușește acest lucru. S-a regăsit deseori în rândul mass-mediei o discuție despre ce scriitori români ar merita premiul Nobel și l-ar putea câștiga. Norman Manea a fost nominalizat de cele mai multe ori.

SATUL ÎN POVESTIRILE LUI ION AGÂRBICEANU

Mirela-Florentina David

Imaginea satului tradițional transilvănean de la începutul secolului al XX-lea ne este cunoscută din mai multe surse: imagini foto, pictură și grafică, peliculă filmată, din scrierile etnografilor, dar și

din operele scriitorilor vremii. Unul dintre acești scriitori, cunoscător și trăitor în această lume a satului a fost părintele Ion Agârbiceanu care a păstorit în satele Bucium-Sasa din județul Alba, Orlat din județul Sibiu, dar și în orașul Cluj-Napoca. În povestirile sale (volumul „Povestiri”, Ed. Minerva, București, 1979) sunt prezentate personaje reale cu întâmplările și viața lor trăite acolo, în vatra satului, încadrat de peisajul natural specific.

Întâlnim aici tipologia satului de deal *răsfirat pe cursul unei văi, Valea Rea* despre care ne spune *Hei, dar cât argint n-a curs de-atunci pe râulețul de munte, ce lunec alb, în bătaia soarelui tânăr, umplând de șoapte duioase lunca umbrită de iarba-naltă ce curge în valuri la bătaia vântului și de unde se vede cimitirul de pe Dealul Mare, dar și bisericuța de lemn ale cărei trepte sunt mâncate de brazde adânci, în bătaia soarelui, iar în interior se văd sfinți întruchipați [...], vechi și ei, aproape șterși [...] parc-ar borborosi ceva în bărbile lor încâlcite, afumate, mirându-se cum trec toate pe lumea asta.*

Aici este curățenie și rânduială *în tinda femeilor, (bunica) își află locul cel mai ascuns, unde fumul alb de tămâie abia pătrunde. Din iconița de deasupra capului arhanghelul de la ușa raiului o privea triumfător.*

Ulițele, pe alocuri pietruite, copiază firul apei la marginea cărora sunt înșirate casele, Agârbiceanu făcând și o comparație

între ele *Căsuța mică* [...] sub acoperișul mare de paie, între cele două case de piatră ce-i stau una de-o parte, una de alta, pare și mai mică și mai zgribulită.

Unele case erau construite din stâlpi de lemn îngrădite cu nuiele din pădure și acoperișul de paie. Pereții erau lipiți cu bulgări de tină frământați în pleavă. Majoritatea caselor aveau sub streășină, la umbră, un podmol luciu, ca o umflătură învechită ce razimă peretele.

Un alt tip de casă este căsuța din bârne, puțină cât s-o cuprindă șase oameni în brațe. Ne este prezentată și o casă nouă, de piatră [...] cu pereți albi ca laptele, cu tablele de la ferestre vopsite verde. Aceasta are și un acoperiș nou, de trestie, cu streășinile retezate linie, iar în fața casei o laviță de plop alb.

Odaia descrisă este săracăcios mobilată două lavițe înguste [...] lângă pereți, o lădiță într-un ungher, patul, masa, dar și icoane cu sfinți.

Gospodăria era compusă, pe lângă casă, de un staul pentru vite, cu acoperișuri roș-verzui, [...] un șopron pentru cară și pluguri [...] două cotețe pe sama grăsunilor și grajdul – toate împrejmuite cu un gard nou în jurul unui loc, iar în față, la uliță o poartă nouă de brad.

În timpul verii morile de apă stăteau încremenite, cu butucii uscați, cu spițele crăpte. La irugă nici un picuș de apă datorită secetei. Măcinișul în această perioadă se făcea la o moară de foc existentă în zonă.

Crâșma satului, locul de întâlnire al multor pătimași are geamurile mici, murdare, iar cele câteva mese și scaune străjuite de tejgheaua cu băuturi le lumina un bețigaș de său, luminează ca adiată de-o fâlfâire de aripi mari, moi, ale unei păsări nevăzute.

În viziunea lui Ion Agârbiceanu satul este plin de obraji trandafirii și de ochii negri, de oameni frumoși plini de viață care se întâlnesc la horele pline de pălării cu cănaci, de ii cu altițe, de murmur de strune, de ochi tineri și veseli

care țin în mâini busuioc și calapăr, dar și de oameni care trudesce sau sunt cu diferite beteșuguri.

Aceste imagini sunt vii, ele rămânând adânc întipărite în memoria afectivă, purtându-ne pe ulițe, la biserică, prin case și gospodării, la cârciuma satului sau la horă, indiferent de vârstă, și sunt fixate în conștiința colectivă drept puncte de reper.

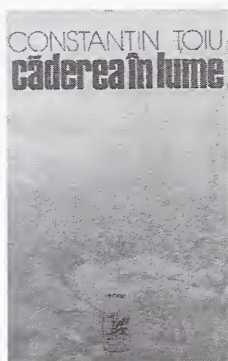

Desen de Ioana Blaj

CONSTANTIN ȚOIU – CĂDEREA ÎN LUME

Lidia Ghiulai

Literatura

română a intrat într-un con de umbră nemeritat în ultimii ani, și asta din pricina numeroaselor surse așa-zise „de cultură” din grila programelor TV și a nenumăratelor ziare și tabloide. Din păcate, atât literatura de valoare

a unor neegalabili scriitori străini cât și a celor români – și lista ar putea fi destul de lungă – este lăsată deoparte în favoarea unor show-uri care nu au nimic a face cu adevărata cultură. În acest context al unei neglijențe apăsătoare în ceea ce privește literatura, cine mai are timp să studieze scriitorii contemporani prolifici, când nici măcar pentru clasici nu ne mai facem timp? Toată lumea a auzit despre Homer, Balzac, Shakespeare, Dostoievski, Hugo... dar nu mulți îi mai citesc – asta ca să vorbim doar de clasicii universali. Tot mai rar se aude vorbindu-se în literatura română – cu excepția mediilor scolastice – despre nume precum Sadoveanu, Caragiale, Creangă, Camil Petrescu, E. Barbu, Bacovia, Blaga și alții. Cu părere de rău trebuie spus de asemenea că mulți scriitori contemporani (și geniali) precum D.R. Popescu, A. Buzura, N. Breban, M. Nedelciu, ori C. Țoiu abia dacă mai sunt citați chiar și de studenții filologi... E adevărat că citirea romanelor lor implică un gust rafinat și deprins cu „bucate tari”, însă cred că redescoperirea și aprecierea lor este necesară pentru a ne salva viața culturală. Aduc înaintea dumneavoastră acum un astfel de mare scriitor, aflat încă într-o relativă umbră, dar care merită fără doar și poate a fi clasicizat.

Constantin Țoiu face parte, prin naștere, din generația lui Preda, dar prin afirmarea literară este totuși un șaizecist. Proza sa poate fi pusă în rând cu a câtorva

scriitori de excepție ai literaturii contemporane, precum cea a lui Bănulescu, Buzura, Nedelciu, Breban, M. Ciobanu și alții. Literatura sa începe să fie redescoperită acum, la decenii distanță, și este o surpriză plăcută pentru cititorii avizați, cu gust estetic și literar. E adevărat că nu e o literatură pentru un amator; ca să îl citești pe C. Țoiu trebuie să fii oarecum inițiat în literatură și obligatoriu să conștientizezi nevoia re-lecturilor când dai peste o carte aparent halucinantă prin conținutul ei abundent și forfotind de viața personajelor sale. Critica literară consideră *Galeria cu viță sălbatică* (1976) drept capodopera scriitorului, însă putem pune alături de acest volum și *Căderea în lume* (1987), *un roman de idei, carte densă și solicitantă, cu multe paliere de interpretare*⁵ care va și face de altfel obiectul comentariului în continuare.

Romanul *Căderea în lume* aduce în prim-plan conștiința și memoria lui Babis Vătășescu, un personaj aflat în căutarea adevărului despre unchiul său, și el tot Babis. Apare dintru început motivul dublului și al identității răsturnate dintr-un personaj în celălalt. De fapt, pe parcurs vom descoperi că personajul principal nu caută adevărul despre unchiul său, ci încearcă să se definească pe el însuși pornind de la povestea „celuilalt” – așa cum va fi numit deseori pe parcursul romanului Babis unchiul. Tema romanului este istoria, însă nu timpul cronologic este important, ci re-descoperirea în sensul de poveste și mit a vieții lui Babis întâiul. Putem vorbi despre Babis ca despre un personaj-sumă al tuturor informațiilor pe care le adună și le filtrează prin conștiința sa despre „celălalt” (unchiul său). Motivul dublului, al gemenilor și al oglindirii prin repetiție este însuși Babis Vătășescu, sumă a unchiului său de care nu se poate desprinde, însă în același timp este și opusul, negația sa (numele e simbolic în acest sens: e o dublă negație bine explicată chiar și în roman – pp. 89-90, la care vom

⁵ http://www.observatorcultural.ro/Indoiala-de-la-capatul-drumului*articleID_19029-articles_details.html

reveni mai încolo). Fascinant este de urmărit modul în care Babis se leagă singur și în același timp încearcă cu disperare să se desprindă de viața și destinul unchiului său, fără a reuși a face vreun pas hotărât în vreuna din aceste direcții. Doar finalul romanului îi va aduce, atât personajului principal cât și nouă, surpriza oglinzii: identificarea cu „pielea naratorului”, care suntem tentați să credem că ar putea fi chiar... Babis „celălalt”! (Babis unchiul a fost împușcat, iar în final naratorul are o pată roșie în dreptul inimii). Încă din începutul romanului suntem avertizați că vom avea de-a face cu „multe ciudățenii” din viața trecută, prezentă și viitoare a personajului. Chiar din primele fraze suntem inițiați în viața de noapte a personajului, care simte că „ziua s-ar fi pierdut fără consecințe în larma energică și cu scop a vieții” (p. 25). Vom avea așadar de-a face cu un personaj nocturn. Existența sa diurnă este suprimată total, „lumina zilei devenise pentru mine un prilej de neîntreruptă ofensă, o veșnică ironie citită în ochii tuturor” (p. 25), prin urmare trăind doar existența nocturnă, prima ar putea fi – și trebuie, de altfel – plăsmuită. Viața bizară a lui Babis ne sugerează misterul care-l învăluie pe personaj și ne îngăduie să îl calificăm drept un suspect din punct de vedere real. Personajul Babis Vătășescu este excepțional, cum rar ne este dat să întâlnim în literatura noastră. Fost ceasornicar și reparator de ochelari, apoi arhivar, Babis este în prezentul narațiunii dactilografurii memoriilor tatălui său, Vasi. Bizarele lui meserii nu fac altceva decât să ascundă adevărata meseria a personajului. El este de fapt „un colecționar de întâmplări și inși” care încearcă să se ascundă în spatele unor meserii care să ni-l caracterizeze mai pe îndelete. Este fără îndoială „suflet de bricoleur”, așa cum se autocaracterizează: „tot ce era tehnic învățam pe loc”. (p. 255) Dorința sa nemărturisită este aceea de a scrie istoria, de a re-scrie, de a o crea după placul său. El se consideră un demiurg și se poartă ca atare chiar și cu memoriile tatălui

său, pe care se simte oarecum obligat să le „retușeze” ori de câte ori i se pare că nu ar corespunde realității. La fel va proceda și cu informațiile culese despre unchiul său, pe care le va preluca prin observațiile sale. Este într-adevăr un bricoleur: „un tip care se căznește să stabilească la iuțeală și cu folos niște legături” (p. 284). Aceasta va fi și obsesia sa: să stabilească legături între ce a fost, ce a aflat, ce știe și ce vrea să creadă. Realitatea în care trăiește personajul ține de interioritate, este subiectivă și poate fi rescrisă, ba poate fi chiar o plăsmuire... Când Babis îi spune prietenului său nocturn la ce număr locuiește, Negotei exclamă surprins: „86? Imposibil! Aveți grijă, băgați bine de seamă nu care cumva să locuiți, așa, într-un basm, într-o ficțiune, ha-ha-ha, ca Leo.” (p. 33). Suntem dintru început avertizați că viața personajului s-ar putea să fie o simplă fantasmă, o legendă, un mit doar. După cum însuși Babis mărturisește, averea lui este trecutul, și doar în acesta poate găsi speranța de a supraviețui, prin povești, adică prin intrarea în mit, în existența altuia (a unchiului său). Viața de noapte a personajului este incredibil de lucidă și frenetică, și cum „marile fantome ale trecutului se văd noaptea”, Babis va folosi din plin acest timp revelator al nopții, existența sa fiind una predilect nocturnă, ca a unei păsări de pradă. Prada lui Babis este chiar viața, viață umbrărită însă de aceea a unchiului său. Intellectual cu o inteligență sclipitoare, odată pornit pe drumul descoperirii adevărului – adică a lui însuși – personajul principal nu cruță nimic, nici măcar pe sine. Epifaniile avute îl aruncă și mai acerb în lupta sa cu umbra „celuilalt” dorind să i se sustragă, recreându-l după pofta inimii sale din istoriile pe care le află despre el. Nu vrea să se identifice cu întâiul Babis, și numai pentru motivul că „naturii incomparabil mai ușor îi este să născociască un lucru nou decât să îl repete”. Făcuse o adevărată manie pentru numele său și a descoperit căutând într-un dicționar de nume armenesti o explicație cu rol eliberator și

împovărător: „BIS, îmi spuneam, vasăzică al doilea, sau încă o dată. Iar acest BA, popular, care era negația, nu al doilea, sau ceea ce este imposibil să se repete. Fiindcă nimic, în tot universul, nu se naște a doua oară la fel niciodată. Aici se ascundea libertatea. Teribila libertate, divină, copleșitoare răspundere a unicității sale.” (p. 89)

Personajele secundare ale romanului sunt numeroase, un adevărat dosar de existență a unor epoci trecute sau poate muribunde. Acțiunea este destul de stufoasă și densă, desfășurată pe mai multe planuri, uneori paralele (poveștile Sarei și ale Mitei, spre exemplu). Fiecare personaj-martor are un rol decisiv în desfășurarea acțiunii, pentru că, la vremea lui, fiecare narator comunică informații esențiale. Am putea să considerăm personajele piese de puzzle care nu au nimic în comun prin poveștile lor (unicitatea) și totuși ajută la formarea unei imagini de ansamblu. Țoiu folosește tehnica desenului din covor: fiecare perspectivă este corectă, dar numai în ceea ce-l privește pe personajul-narator-martor. Fiecare deține adevărul, dar doar pe bucăți. Abia puse cap la cap se ajunge la o unitate de sens, iar această unitate o va face Babis nepotul, frământat să obțină o perspectivă de ansamblu asupra vieții unchiului său, sub a cărui cupolă fascinantă se desfășoară înșăși existența sa de Ba-bis (unic, fără repetiție). Astfel, Negotei și fratele său Leo sunt două personaje extrem de bine construite, ce par a fi două fețe diferite ale lui Babis. Pe de o parte, Negotei are rolul unui inițiator pentru Babis, el îl conduce pe drumurile de noapte către tot felul de oameni, fapte și istorii. Este, într-un fel, pretextul de care are nevoie Babis pentru a-și îndeplini scopul: culegerea cât mai multor informații despre unchiul său. Pe cealaltă parte, Leo este un personaj excentric, care „locuiește într-un labirint”. Este misterios și fascinant, plin de surprize. Este un fel de document viu al vieții lui Babis întâiul, în același timp un prieten cât și un dușman politic al acestuia. Prin el, Babis nepotul află o sumă de

lucruri care-l ajută să definească personalitatea unchiului său. Femeile din viața lui Babis-unchiul sunt pentru nepot un bun prilej de a-i întocmi o imagine de ansamblu. Sara și Mita fac ambele parte din viața „celuilalt”, dar nu s-au cunoscut niciodată. Acest indiciu poate fi un semn al complexității vieții personajului și în același timp al dualității lui. Nu putem spune că a dus o existență dublă, dar cu siguranță putem vorbi despre una duală. Sara și Mita sunt două fețe ale aceleiași monede: femeia supremă, dar fiecare fiind *monadă* doar într-un anumit moment al vieții personajului. Interesant de urmărit ar fi și celelalte personaje, pentru că fiecare are o poveste aparte, fascinantă și halucinantă. Datorită multiplelor povești de viață pe care le cuprinde și le dezvăluie, am putea spune despre *Căderea în lume* că este un roman-dosar de excepție în literatura română – căci Sara, Negotei, Leo, Mita, chiar și Vasi Vătășecu (tatăl lui Babis nepotul), Brenner și alții au cu toții ceva de spus prin poveștile lor.

Un roman fascinant *Căderea în lume*, care merită nu numai recitit, ci și reinterpretat ori de câte ori este citit, pentru că surpriza finalului (și n-am s-o dezvălui aici, evident) te face să vrei să ghicești indiciile pe care le-ai primit pe întreg parcursul romanului și totuși nu le-ai intuit a se îndrepta în direcția unei oglinzi mântuitoare și în același timp care încifrează adevărul. *Cine e cine?* Iată o întrebare la care nu se găsește tocmai ușor răspunsul în acest roman. Fiecare se rescrie pornind de la „celălalt”... iată căderea în lume! A te identifica cu altul și totuși a încerca să te desprinzi de el știind că nu ai nicio șansă.

Bibliografie:

- Constantin Țoiu, *Căderea în lume*, ed. a 4-a, București, Art, 2007
- Ion Pop (coord.), *Dicționar analitic de opere literare românești*, (vol 1), Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007

POCĂINȚA

Florentin Ciuhandu

Sunt oare creștin? Poate recunoaște oare cineva în mine chipul lui Hristos? Să simtă bătaia dragostei lui Hristos în inima mea? Să cunoască înțelepciunea și dreptatea lui Dumnezeu în cuvintele și în faptele mele?

Sunt doar câteva întrebări pe care fiecare ar trebui să le pună într-un moment de respirație .

Zilnic vedem tot felul de creaturi sau fenomene zoologice și ne lipsesc oamenii în sensul în care ne-a creat Dumnezeu - ca icoană vie și lucrătoare. Mulți dintre noi ducem o "viață moartă" după cum spune sfântul Grigorie de Nyssa, uitând de unde venim și unde vom merge.

Pocăința este întoarcere de la moarte la viață.¹ Ea începe numai în măsura în care avem Duhul Sfânt, fiindcă omul fiind în întuneric și necunoscând lumina nu știe ce este lumina, dar nici întunericul, numai văzând diferența între lumina adevărată și întuneric putem să vedem cât zăcem în întuneric.² Pocăința constă în a măsura diferența dintre ceea ce a pus la cale Dumnezeu și ceea ce am înfăptuit noi.³

Când ne gândim la pocăință, vedem mereu imaginea obscură sau cenușie a durerii, a unei inimi strânse, a lacrimilor a unei tânguiri fără capăt pentru trecutul nostru atât de întunecat și de nevrednic. Nevrednic de Dumnezeu, de noi, de viața care ne-a fost dată. Aceasta este doar o parte a pocăinței, mai bine zis trebuie să fie doar o clipă a ei. Pocăința trebuie să crească în bucurie și lucrare. Fără acestea pocăința e neroditoare și ceea ce putea deveni pocăință se transformă în regret, regret steril care de cele mai multe ori omoară forța de viață în loc să o trezească, să o înoiască.⁴

¹ Rafail Noica, *Cultura Duhului*, Editura Reîntregirea, 2002, Alba Iulia p. 70

² *Ibidem* p. 71

³ Mitropolitul Antonie al Surojului, *Bucuria pocăinței*, Editura Marineasa 2005, p. 11

⁴ *Ibidem* p. 23-24

În cartea Iov se vorbește că oamenii au ajuns să bea nedreptatea ca apa (Iov 15:16), ajungându-se la o stare în care nu mai aveau discernământ, aceste cuvinte ar trebui să aibă ecou și în urechile celor de astăzi și să-i îndemne la pocăință. Pocăința se potrivește întodeauna și tuturor, atât păcătosului cât și dreptului.⁵ Dacă ești păcătos intră în biserică pentru a-ți mărturisi păcatele! Dacă ești drept intră ca să nu-ți pierzi dreptatea! Biserica pentru amândouă este port!⁶

Dumnezeu nu vrea moartea păcătosului ci să se întoarcă de la căile sale și să fie viu. (Iezechel 18:23) Ce e scânteia pentru ocean aceea este păcatul față de iubirea lui Dumnezeu.⁷ Pentru viața duhovnicească pocăința este piatra din capul unghiului, recunoașterea păcătoșeniei noastre sau durere pentru că l-am întristat pe Dumnezeu, o hotărâre pentru schimbarea vieții.⁸

Păcatul este o boală a sufletului care-l paralizează pe om, îl trimite în iadul veșnic, un foc ce-l arde pe om. Atâta vreme cât cineva ține foc în mâna sa desigur că se arde, însă de îndată ce-l aruncă încetează să se mai ardă.⁹ Păcatul nu e ca o haină pe care o poți lepăda ci ca un copac cu rădăcini. Prin Spovedanie se șterg păcatele dar nu se șterge și necunoștința minții și pofta și aplecarea către păcat sădită în fire și alte urmări.¹⁰ Mărturisirea nu ia de la noi urmările ce le-au pricinuit în noi păcatele noastre.¹¹ Patimile sunt suferințe, sfâșierea de a încerca zadarnic de a umple o poftă duhovnicească nesfârșită cu un lucru pământesc sfârșit.¹²

⁵ Sfântul Ambrozie al Mediolanului, *Despre pocăință*, Editura Cartea ortodoxă, Galați 2004, p. 125

⁶ Ioan Gură de Aur, *Omilii despre pocăință*, Editura Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române, București 1998, p. 11

⁷ *Ibidem* p. 66

⁸ *Pocăința*, Mănăstirea Paraclitu, Editura Evangelismos, București 2006, p. 3

⁹ *Ibidem* p. 7

¹⁰ Nicodim Aghioritul, *Cuvânt pentru pocăință*, Editura Credința strămoșească, 1999, p. 25

¹¹ *Ibidem* p. 26

¹² Rafail Noica, *Ibidem* p. 85

Sunt unii care păcătuiesc cu gândul că-și vor mărturisi păcatele lor, dar aceștia vor ajunge la cuvintele profetului Ieremia: *"Spre durere te-ai doctorit, folos nu-ți este ție... căci cu rana vrășmașului te-am lovit pe tine, certare întărită asupra a toată nedreptatea ta"* (Ieremeia 30:12-13). Niciodată un negustor nu-și aruncă averile în apă nădăjduind că are să le ia cândva înapoi, așa și cu oamenii ce-și leapăda de bunăvoie curăția sufletului lor și harul lui Dumnezeu cu nădejdea că-și vor lua înapoi acea curăție și acele daruri prin mărturisire și pocăință.¹³

Dacă avem o rană să mergem repede cu ea la doctor ca să poată fi ușor vindecată, iar dacă va trece timpul și rana nu va fi tratată cu greutate vom obține vindecarea. Așa este și cu păcatul. David spunea în psalmul 37 următoarele: *"Că fărădelegile mele au covârșit capul meu, ca o sarcină grea apăsă-au peste mine, împruțitu-s-au și au putrezit rănilile mele, de la fața nebuniei mele, chinuitu-m-am și m-am gârbovit..."* arătând starea în care ne poate duce păcatul. Grozăvia cea mai mare e atunci când cel bolnav nu știe că-i bolnav, când cel ce arde în chip ticălos și netrebnic nu simte că stă pe jăratec.¹⁴ Noi suntem chemați de Dumnezeu *"Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați (păcatul este greu ca plumbul Zaharia 5:7) și Eu vă voi odihni pe voi"* după cum mărturisește evanghelistul Matei în capitolul 11 versetul 28.

Iertarea păcatelor este izvor al mântuirii și răsplată a pocăinței, că pocăința este spital ce curăță păcatul, este dar ceresc, putere minunată care biruie cu harul ei șir de fărădelegi, este un cuptor în care păcatul se topește.¹⁵ Dumnezeu îi rabdă îndelung pe păcătoși, ca și păcătosul să se mântuiască, dar și ca să nu-i excludă de la mântuire pe urmașii acestora.¹⁶

Atunci când facem pocăință toate trebuie să îndreptate și centrate în

rugăciune, cerând de la Dumnezeu să ne arate calea în care vom merge. Fericirile din Liturghie sunt trepte către desăvârșire, calea pocăinței.¹⁷ Noi căutăm fericirea și nici unul dintre noi nu a știut să o găsească până ce a venit Hristos, troparul de la Utrenie ne arată *"Că iată a venit prin cruce bucurie la toată lumea"* arată că El ne-a creat un drum prin întunericul morții către viața veșnică și o bucurie pe care nimeni n-a putut-o lua de la noi.¹⁸

Citirea dumnezeieștilor Scripturi alungă din sufletul nostru tăria și ferbințeala durerii și ne mângâie mai dulce și mai plăcut decât umbra, ne dă mare mângâiere nu numai când avem pagubă de bani, nu numai când ne mor copiii, nici în alte necazuri asemănătoare ci și când ne pocăim.¹⁹ Aici găsim exemple de pocăință: Cain – ce s-a purtat cu nerușinare spunând că mai mare este păcatul lui decât a i se ierta (Facere 4:13); David ce recunoștea că a păcătuit înaintea Domnului (II Regi 12:13) iar pocăința se observă și în opera sa (ex. *"Spăla-voi în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele așternutul meu voi uda"* Psalmul 6:6); Ahab ce este mustrat pentru via lui Nabot; locuitorii cetății Ninive și Iona; Ioan Botezătorul ce striga în pustie *"Pocăiți-vă..."*; Fiul Risipitor; Vameșul; Petru ce s-a lepădat de Hristos dar a fost reprimat prin iubirea mărturisită și multe alte exemple date de Sfinții Părinți prin scrierile lor, dar și prin viața lor.

Pe cel ce nu se îngrijește de mântuirea sufletului său îl amenință două primejdii, fie că-l poate găsi moartea, fie că-l poate părăsi harul.²⁰ A păcătui este poate omenesc, dar a stăruie în păcat nu mai este omenesc ci cu desăvârșire satanicesc. Cel ce se pocăiește pentru răul pe care l-a săvârșit chiar dacă nu dovedește o pocăință pe măsura păcatelor sale, va primi o răsplată pentru pocăința sa. Nimeni n-a pierit folosind puternicul leac al

¹³ Nicodim Aghioritul, *Ibidem* p. 6

¹⁴ Ioan Gură de Aur, *Ibidem* p. 41

¹⁵ *Ibidem* p. 50

¹⁶ *Ibidem* p. 50

¹⁷ Rafail Noica, *Ibidem* p. 74

¹⁸ *Ibidem* p. 77

¹⁹ Ioan Gură de Aur, *Ibidem* p. 26

²⁰ Sfântul Nectarie, Pocăință și Spovedanie, Editura Mănăstirii Sfântul Nectarie, 2002, p. 9

pocăinței.²¹ Folosește și milostenia, cumpărând cerul cu un bănuț sau cu un pahar cu apă. Dă săracului pentru ca, și atunci când tu vei tăcea, să vorbească pentru tine mii și mii de guri, să stea milostenia să te apere.²² Milostenia e în stare să șteargă de la noi păcatele și să alunge de la noi osânda.²³

Dostoieski a dedicat un mic capitol iadului în opera Frații Karamazov spunând că este momentul sau starea când omul își spune: E târziu! Am trecut alături de toate... singurul lucru ce trebuia făcut pentru care merită să trăiești, cu care merita să trăiești nu-l mai pot îndeplini, nu mai pot fi de folos nimănui.²⁴ Noi avem datoria de a lucra cât este ziuă să nu ne prindă noaptea și să auzim „Nu vă cunosc pe voi!”.

Dacă am vedea măcar o singură dată așa cum vede Dumnezeu urmările a ceea ce facem sau a ceea ce nu facem; dacă am putea vedea cum o vorbă spusă sau nespusă, o faptă făcută sau nefăcută alcătuiesc începutul unui întreg șir de evenimente în viața noastră am fi cu siguranță alți oameni.²⁵

Pocăința este cotitura vieții, răsturnarea gândurilor, schimbarea inimii ce ne întoarce cu fața către Dumnezeu într-o nădejde plină de bucurie.²⁶ Să facem și noi fapte de pocăință pentru a ne putea numi creștini cu adevărat, pentru a fi recunoscut în noi chipul lui Hristos, ajungând la cuvintele Sfântului Pavel ”Și nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine”. Galateni 2:20

VEȘNICIA IUBIRII

Gabriel – Karol Iakab

A călcat pragul și-o greutate mare i s-a lăsat pe picior. A coborât din inimă, i-a traversat stomacul și i-a blocat piciorul pe prag. S-a întors și a privit din nou odaia... mică, plăcută și confortabilă, pentru ei ar fi fost de ajuns!

Privind prin încăpere, realizează că nu i-a rămas nicio fotografie de-a ei, singura ei fotografie pe care o purta asupra lui era cea din... inimă!

Parcă zărise o dără din parfumul ei, se ascunse după draperia sângerie... trase adânc aer în piept și ochii... ochii îi căzură pe chipul Maicii Domnului, care-i zâmbea duioasă, cu Pruncul în brațe. Hristos, puțin mai sobru, l-a privit în ochi, i-a înțeles durerea... și-l binecuvântă!

De când plecase și-l lăsase singur? E a cincea sau a șasea zi? Dar ce mai conta? Ea-i plecată, iar el a rămas cu durerea! Doamne, te rog, dă-mi tărie!

Privi spre picior... acesta trecu pragul și îl urmă și celălalt. Întoarse capul și închise încetișor ușa. Coborând scările... știa ce are de făcut, deși prietenii l-au sfătuit să n-o facă! Va merge încă o dată pe la ea... ultima dată și-apoi își va vedea de drum!

Ploaia cădea încet, picurile i se ascundau prin păr, își dădeau drumul de pe frunte pe sprâncene, iar de acolo săltau pe obraji. Ochii îi erau umezi... de lacrimi sau de ploaie? Îl usturau... nu erau uzi de ploaie... Străbătea străzile, se grăbea și parcă nu prea! Nu-l va durea mai tare dacă îi va revedea chipul? Oare prietenii au avut dreptate când l-au sfătuit să n-o mai vadă? Dar simțea că trebuie să meargă... ultima dată!

Ajunse în fața porții mari din fier forjat. Zdravăna poartă! O împinse încet... ultima dată parcă scârțâise! A, a,... o fi uns-o ploaia! Nu pași bine prin gura de fier că apăru și paznicul.

- Unde mergi?
- Vreau s-o văd.
- Ești sigur? Ultima dată...

²¹ *Ibidem* p. 14

²² Ioan Gură de Aur, *Ibidem* p. 20

²³ *Ibidem* p. 21

²⁴ Mitropolitul Antonie al Surojului, *Ibidem* p. 12

²⁵ *Ibidem* p. 32

²⁶ *Ibidem* p. 39

- Da, sunt sigur!
- Bine. Paznicul îi zâmbi. Fii rapid
că se întuneacă.
- Mulțumesc!

Plecând capul începu să urce delușul. Aleile i se păreau la fel. Erau pavate și frumos îngrijite. Gardul viu care le străjuia era proaspăt tuns, ploaia înțețise mirosul de verdeață proaspătă, la fel ca și pe pajiștea aceea însoțită pe care stătuseră și ei acum... vreo zece zile. Erau întinși la umbra unui nuc răcoros și încântați de susurul râului acompaniat de micile artiste ale nukului. Ea era în brațele lui, iar buzele lui îi gustau fiecare por de piele a feței. În ochii ei albaștri se oglindea el... doar el era în sufletul și inima ei... doar el!

Un picior îi alunecă pe o dală. Ca trezit din somn își scutură capul. Privi în față și îi zări chipul. Simți că tot sângele îi urcă în cap, înghiți în sec, simți că se sufocă; ploaia... sau... sau lacrimile îi invadară ochii; își încordă maxilarul, simți că ia foc.

O, nu! Nu ca data trecută, nu! Doamne, dă-mi putere!

Picioarele parcă nu doreau să-l asculte, le târâ până în fața ei. Se forță să se îndrepte de spate, dar fără vreo șansă. Se lăsă să cadă în genunchi. Apa îi umezi pantalonii și i se lipi de genunchii firavi. Privi spre ea... ea îl privi în ochi.

- De ce? Și izbugni în plâns.

A sărutat-o atunci pe iarbă, sub crengile nukului, ea a strâns buzele, el a mai sărutat-o o dată, buzele ei au rămas strânse... strânse într-un zâmbet dulce!

Se prăvăli peste pământul proaspăt săpat. Își făcu loc printre ghirlandele de flori spre chipul ei surâzător din fotografia încastrată în crucea rece de piatră.

Brațele lui au ținut-o atunci strâns... strâns la pieptul lui. Acum o țin brațele pământului rece și ud. Și totuși...

Zorile începeau să-și facă apariția. Soarele, destul de timid trimise câteva raze să încălzească pământul. Acesta mustea de apă. Și hainele lui erau proaspăt spălate de ploaia ce a curs toată noaptea; nici praful drumului de-o noapte nu s-a putut lipi de

el, ploaia s-a îngrijit de asta! Pe când se gândea la nimic și mintea îi rătăcea pe chipul ce-l purta în inimă, zări poarta mare de lemn din zidul de piatră albă. În interior se vedeau înălțându-se spre cer turnurile bisericuțelor de lemn, asemeni degetelor uscate ale călugărilor care înălțau rugăciuni către Dumnezeu în Sfintele Biserici.

- Iertați și biecurvântați, părinte!

- Bunul Dumnezeu și Maica Domnului nostru Iisus Hristos să te binecurvânteze, fiule!

- Părinte, aș dori să rămân, doar câteva zile...

Părintele cu chipul blajin îl privi blând. Ochii aceia albaștri, liniștiți și zâmbitori, dădură de ochii cei verzi și tulburi, roșiatici și triști.

- Ești binevenit să rămâi cât dorești, fiule!

Și zilele au curs, nopțile au trecut și pentru toți... anii se împuținau fugind unul după altul! Lumânările luminau slujbele, tămâia bineînmiresma rugăciunile... crucea atârna pe gâtul slab acoperit de barba stufoasă și grizonată. Metanierul împreuna mâinile slabe prinse în rugăciune. Iar rugăciunea pornea din suflet, mângâia inima, liniștea trupul și fugea smerită printre buze până la Tronul lui Dumnezeu. Iar Dumnezeu zâmbea și pune rugăciunea bătrânului călugăr într-un loc ales, într-un loc unde...

Sufletul lui era cum n-a fost decât o singură dată în viața sa, ... atunci demult... când a iubit un înger, al cărui chip a luat locul inimii sale! De-atâția ani, la Proscomidie, era primul nume după numele lui, pe care îl pomenea, punându-l pe Sfântul Disc în brațele deschise ale Maicii Sfinte, cu Pruncuțul Ei în poală!

Ochii bătrânului stareț erau precum un codru tânăr într-o zi frumoasă de vară! Verdele acela liniștea pe oricine privea în ei. Spre oricine priveau erau veseli, doar când priveau înlăuntrul ființei sale se simțea o oarecare dâră de tristețe. Însă, de atâția ani, după fiecare Sfântă Liturghie și fiecare rugăciune dăra aceea de tristețe se simțea tot mai puțin. În ultimele săptămâni

o lumină intensă începu să pună stăpânire pe ochii aceia bătrâni... și totuși... atât de frumoși!

Ieri călugării l-au găsit iarăși pe starețul lor intrat primul în Sfânta Biserică. Făcuse Proscomidia și îi aștepta la Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie. Când și-a ridicat mâinile la invocarea Sfântului Duh o rază lumină Sfântul Potirul și Sfântul Disc. Preoții din jurul său s-au dat la o parte, iar raza l-a cuprins pe stareț.

- Aproiați-vă! Dumnezeu ne iubește pe toți! Și ochii aceia verzi le-a zâmbit.

Toți au plecat fericiți și plini de har, mai buni și mai luminoși decât veniseră. Un tânăr călugăr se apropie de stareț.

- Părinte să fac potrivirea?

- Du-te la trapeză și faceți rugăciunea. Fac eu potrivirea. Nu lăsați pelerinii să aștepte. Roagă-i pe toți să rămână la agapă.

- Iertați și binecuvântați, părinte!

- Bunul Dumnezeu și Maica Domnului nostru Iisus Hristos să te binecuvânteze, fiule!

Călugărul ieși din Sfânta Biserică, iar starețul făcu potrivirea și rândui Sfântul Altar. Ieșind, îngenunche în fața Ușilor Împărătești. Sufletul său deschise ușa rugăciunii, aceasta cuprinse inima liniștită și mintea limpede. Buzele i se mișcau ritmic, iar ochii se umplură de acea lumină vie. O căldură binefăcătoare cuprinse trupul său învechit de zile, dar întărit în post, metanii și muncă. Căldură și lumină radia în jurul său. Timpul se opri, dar el continuă în starea aceea de adâncă rugăciune și contemplație.

Când deschise ochii... în jurul său era toată obștea mănăstirii. Era întins pe spate, iar unul dintre călugări îi ținea capul pe genunchi.

- Părinte, nu ne lăsați!

- Ba vă las dragilor, vă las! Dar vă las în grija lui Dumnezeu. Și închise ochii zâmbind.

Păși încet, urca ușor...

- Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!

- Urcă părinte, fii fără frică!

Privi la tânărul radios din dreapta sa. Nu știa cum îl cheamă, dar știa cine este!

Privi în urmă. Frații și călugării plângeau deasupra trupului său de humă... Zâmbi.

- Mă așteaptă Domnul meu? Îngerul îi zâmbi:

- Și ... El te așteaptă!

Lumină peste tot, vederi și miresme plăcute, nemaîntâlnite! Undeva sus, sus, în fața unui tron de lumină, înconjurat de miriade de îngeri Hristos și Maica Sa îl așteptau cu brațele deschise. Părintele zâmbi, arătau ca și în icoana din... din odăița lor...

Ajuns în fața Dumnezeului său și-a Maicii Sale celei sfinte căzu în genunchi și puse capul la picioarele lor.

Simți o mângâiere pe creștet.

- Doamne... și își înălță capul, dar mâna aceea și chipul acela îl făcură să muștească.

- Știi de când te aștept? Întrebă ea.

- Doamne, îți mulțumesc că mi-ai ascultat rugăciunile și slujbele.

- Jertfa ta am pus-o într-un loc ales, părinte! Iubirea ta nu a avut margini, iar din această iubire a ta și-a câștigat și ea locul cel veșnic alături de tine! Bucurați-vă și vă veseliți... în veșnicia Mea!

Tânărul părinte era ușor de orice povară, se privi și o privi. Erau ei... de atunci, mai frumoși ca niciodată! O cuprinse în brațe. Ea-l strânse cu nesaț, punând capul pe umărul său drept:

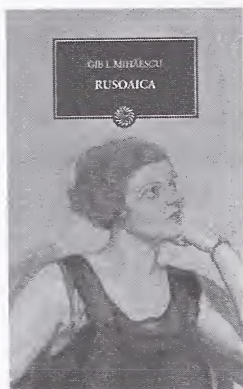
- Bunul meu părinte!

- Veșnica mea Iubire!

Cine Iubește cu adevărat, cu Adevărat va fi Iubit de Veșnicie!

Amin!

Anca Nicoleta Faca

Romanul *Rusoica*, subintitulat *Bordeiul de pe Nistru al locotenentului Ragaiac* este capodopera lui Gib Mihăescu și a apărut la Editura Națională Ciornei în anul 1933 și a fost distins în 1936 cu Premiul Național pentru proză. Romanul adună eforturile lui Gib Mihăescu de a plăsmui, detaliu cu detaliu o atmosferă, unică în literatura română, pe care a impus-o prin opera sa.

Prozatorul face unele considerații interesante asupra genezei romanului, încercând să spulbere confuziile și interpretările tendențioase atât în privința personajelor, cât și a sensului general al operei: „Adevărul nu-mi permite să afirm că sunt una și aceeași persoană cu eroul meu. Ragaiac există fizicește, independent de modesta mea persoană; el e prieten al meu și e încă ofițer, numele lui adevărat se deosebește doar prin inversiunea primelor silabe de numele ce i-am împrumutat.

De la el am aflat, acum vreo treisprezece ani, câteva din întâmplările pe care le descriu în acest roman; aceea cu luntrea încărcată de evrei care se scufundă și aceea de la urmă cu nunta, evident mai ales acea din urmă, cu deosebirile care pot exista între un fapt brut și filtrarea și gradarea lui pentru a împrumuta pe cât se poate o expresie artistică. Și tot de la el dețin acest amănunt al viorii. Întâmplarea care constituie nucleul cărții, foarte scurtă, în schimb foarte tragică, prezintă soarta unei familii de refugiați surprinși de soldați după trecerea fluviului și aduși în fața comandantului. Erau tatăl, mama, fiul și fiica, o fată de vreo treisprezece ani, care purta în mână cutia unei viorii. Nenorocirea a fost ca gheața să nu reziste,

fiind la sfârșitul iernii, iar ei toți s-au înecat sub ochii îngroziți ai celor de pe mal. Celelalte personaje: Niculina, Ghenea, diverși fugari, colonelul, sunt vechi cunoștințe de ale mele cu totul dispărute, de pe vremea, vai, foarte îndepărtată a războiului când am fost și eu ofițer”.¹

Gib Mihăescu spune că *Rusoica* este o făptură himerică, plămădită, în parte, sub influența literaturii ruse, amestec nebulos de realitate și ficțiune și reprezintă „depărtarea”, dorința, aspirația bărbatului spre femeia care să întruchipeze iubirea ideală.

Imaginea *Rusoice* reiese din impulsurile interioare ale creației, din nostalgia unui ideal îndepărtat și pur, și nu, cum au încercat câțiva recenzenți s-o interpreteze, ca un pretext pentru un roman cu „tendință”.

Narațiunea este o ficțiune care urmărește în plan secundar fixarea unei realități exterioare petrecută în anii care au urmat primului război mondial. Romanul este așadar în mare parte o ficțiune sugerată de o scurtă și densă întâmplare reală, de un dramatism zguduitor. Sentimentul tragic este diluat în structura romanului, în modalitatea de existență a fiecărui erou, în elementele reale, cadrul și personajele de la care s-a plecat.

Toate acestea s-au conturat în imaginația scriitorului și au fost îmbogățite pe parcurs cu semnificații noi. Până să scrie romanul, Gib Mihăescu a exersat cu răbdare, publicând pe această temă mai multe nuvele: *Pe drumul gloriei*, *Troița*, *Rusoica*. Aceste nuvele se vor regăsi în roman sub forma unui capitol sau ca material brut ce se va topi în conținutul lui.

Romanul *Rusoica* l-a obsedat pe prozator chiar și după apariția lui în librării. Este cel mai analitic roman, scris la persoana întâi. Opera redă cu autenticitate confesiunea eroului, povestirea palpitantă și dramatică a iubirii duale, sacră pentru *Rusoica* și profană pentru *Marusea* și

¹ Gib I. Mihăescu, Corespondențe cu Suzana Dovalova apud Florea Ghiță, Gib Mihăescu, pag. 203-204.

Niculina, care-l solicită cu aceeași intensitate între imaginație și realitate. Romanul are o construcție epică și acțiunea se petrece în plan real, dar totuși fondul psihologic și intensitatea proceselor sufletești ale eroului primează. Este un jurnal intim, erotic și de campanie, unde eroul își amintește cu emoție de oameni și fapte, de iubirea lui polivalentă, pendulând între o iubire pătimasă și sentimentul erotic, ideal și platonice închinat mult așteptatei rusoaice.²

În romanul *Rusoaica*, locotenentul Ragaiac ne dezvăluie peripețiile petrecute în timp ce a fost de pază pe graniță, zbuciumul sufletesc dat de iubirea pentru Niculina și cel al aventurilor spiritului său în căutarea idealului feminin. Dimensiunea romanului nu este dată de succesiunea faptelor petrecute pe graniță, ci de adâncurile proceselor de conștiință, de autenticitatea dramelor sufletești, prin care sunt relevate laturile inedite ale ființei umane.³

Acțiunea romanului se petrece într-un cadru monoton și cenușiu de târg de graniță. Este un orașel mic, cu un univers închis sugrumat de mentalități vetuste, care influențează viața oamenilor. Ragaiac și colegii săi sunt transferați în acest târgușor, fapt ce este primit cu repulsie de ceilalți colegi ai lui. Numai Ragaiac se bucură de acest transfer, spunând: *Aici voi deveni alt om. Fii slăvită, sfântă singurătate.*⁴

Eroii lui Gib Mihăescu vor în permanență o eliberare de sub influența vieții distructive. Ei tind spre un mediu nebuloasă, greu de înțeles care să concorde cu aspirațiile lor. Ragaiac se vrea un alt om, de aceea se izolează într-un sector îndepărtat și se scufundă în „oceanul singurătății”. Își înăbușește orice dorință care îi aduce aminte de trecut; el vrea doar să evadeze, să își reprime orice pornire a vieții.

Ragaiac se refugiază în cărți de literatură, matematică, filozofie, mitologie,

citește chiar și Biblia. Setea de viață și de iubire, reprimată despotice prin lecturi dificile și cât mai diverse, se răzbună însă uneori în inconștient, pulsând către suprafața adevăratului temperament al eroului. În iubire, Ragaiac pendulează, fără să-și dea seama, între întuneric și lumină, între înălțimile ozonate și amețitoare ale idealului și mlaștina infernală a pornirilor senzuale.⁵

Eroul nu își găsește însă echilibrul sufletesc. Liniștea, viața monotonă din târg, imaginarele aventuri la care participă îi răscolesc pasiunile. Pe graniță locotenentul trăiește cu aceeași intensitate două vieți: una imaginară, dominată de *Rusoaica*, și alta reală în care Niculina, o femeie neînvinsă și chinuitoare ca un drac își joacă rolul de amantă la început din interes și apoi robită de patimile dezlănțuite ale iubirii. Calmă și odihnitoare, dragostea acesteia e mai sănătoasă decât dorul infinit după o himeră, care-l răpise până atunci.

Niculina devine amanta ideală. Pentru Niculina și Ragaiac, erosul este narcotic, un mijloc de a ascunde adevărul. Nu putem delimita însă până unde ajunge pasiunea sinceră și de unde începe interesul și sacrificiul.

Escapadele în satul fără nume, îmbrățișările pătimeșe ale femeii nu reușesc să stingă sau să domolească nostalgia absolutului, neistovita sete de puritate și ideal întruchipată în admirabila imagine a cerului sau în mitul îndepărtat al *Rusoaicei*.⁶ Dacă la începutul romanului, *Rusoaica* este o dorință vagă, un ideal încețoșat, dar căutat cu înfrigurare și opus Niculinei și Marusei, către mijlocul acțiunii, ea prinde viață cu ajutorul procesului de fantezie a lui Ragaiac.

În pustietatea de pe frontieră, apare o *Rusoaică*, care răspunde chemărilor pătimeșe ale celor doi: Ragaiac și locotenentul Iliad. O cheamă Valia și reprezintă întruchiparea ideală a celei

² Florea Ghiță, *Gib Mihăescu*, pag. 207.

⁵ *ibidem*, pag. 208.

⁴ Gib Mihăescu *Rusoaica*, pag. 19.

⁵ *Ibidem*, pag. 210

⁶ *Ibidem*, pag. 214

anticipate în vis și în îndelungi plăsmuiți ale imaginației.

Planului locotenentului Ragaiac de a o captura pe Rusoaica visurilor lui eșuează odată cu moartea contrabandistului Serghe Bălan, care printr-o ironie a sorții este soțul Niculinei. Pierde femeia-nălucă, devenită pentru moment realitate, dar și pe Niculina.

Se reîntoarce în orașelul de garnizoană de unde plecase și își reia viața banală și aventuroasă de dinainte. Se mai petrece un singur eveniment care îl plasează pe erou sub setea pasiunii erotice: aventura pe care o are cu Marusea. Această aventură se petrece chiar în ziua nunții ei, toate acestea pentru a verifica o posibilă înlocuire a rusoaicei inaccesibile cu una adevărată.

Romanul *Rusoaica* este un roman-confesiune. Toată acțiunea se învârtă în jurul lui Ragaiac, personajele celelalte sunt create de Ragaiac în funcție de temperamentul și poziția lui față de ele. La Gib Mihăescu, elementele realului sunt sărace, iubirea senzuală nu are adâncimea și fiorul unor sentimente torturante, nu generează obsesii, asemenea iubirii ideale.

Raportul dintre real și ideal este diferit chiar și în cele două secțiuni ale romanului. Este vorba de o dominare succesivă a realului și a idealului. Romanul *Rusoaica* este subîmpărțit în 75 de episoade, fiecare episod marcând câte un moment din existența imaginară a lui Ragaiac, precum și o parte a raporturilor cu celelalte personaje.

Rusoaica are o acțiune statică și se impune prin analiza stărilor sufletești ale personajelor. Romanul are în structura temporală două planuri, unul prezent, care marchează cu ajutorul memoriei desfășurarea faptelor așa cum s-au petrecut în realitate, și altul trecut, dar care înscrie aceleași fapte în cronologia lor obiectivă. Deși este împărțit în trei capitole, romanul cuprinde de fapt patru secțiuni, care marchează diferite momente ale desfășurării narative, în timp și spațiu, precum și ale schimbărilor petrecute în structura introspectivă a personajelor.

Se deschide cu un prolog, încadrat în primul capitol și un epilog în care evenimentele sunt readuse la punctul inițial; romanul are o construcție ciclică, începe și se sfârșește în același loc. Durata acțiunii este simetrică. Construcția capătă așadar o simetrie perfectă: începe și se sfârșește în plan real cu iubirea lui Ragaiac pentru Marusea.

Florea Ghiță consideră *Rusoaica* un roman al așteptării, al unei chinuitoare și obsesive așteptări și al aspirației spre ideal. Acesta reprezintă culmea creației lui Gib Mihăescu. *Rusoaica* este o operă fundamentală, printre cele mai reușite din limba română, o biruință deplină a realismului psihologic.

Nicolae Manolescu contrazice interpretarea, afirmând că nu există nici un roman care să fi fost mai prost citit ca *Rusoaica* lui Gib Mihăescu. Criticul subliniază că romanul nu s-a reeditat niciodată în timpul comunismului, mai ales din cauza titlului. Nicolae Manolescu spune că la începutul anilor 60, când a început să scrie despre Gib Mihăescu, nu putea să pomenească nici măcar titlul romanului.

Criticul analizează opera lui Gib Mihăescu în *Arca lui Noe*. El acordă o mare importanță naratorului, care folosește persoana întâi, nu numai în paginile de la început ale romanului, ci pe tot parcursul lui. Cel care narează nu este autorul, ci un personaj bine conturat, locotenentul Ragaiac.

Narațiunea la persoana întâi este un fapt esențial deoarece situează exprimarea într-o perspectivă subiectivă și explică atât turnura ei orală și familiară: *Și m-am bucurat cu atât mai mult cu cât vedeam mura plouată a camarazilor mei de batalion: adio vinul bun, fetele vesele și viața asta cu sinfroții*⁷, cât și stilul batjocoritor, bombastic: *În timpul nopții, suma asta crescuse fanatistic, scăzuse brusc ca un termometru sub năprășnicia viscolului siberian, se ridicase iar, îmi îmbrâncise inima în aceleași subite și*

⁷Gib Mihăescu, *Rusoaica*, pag. 17.

*înfocate oscilații pe care le făcea norocul zănatîc venînd spre mine și părăsindu-mă, de atît de multe ori într-un atît de restrîns timp.*⁸

În roman se amestecă emfaza și ironia. Este prezentă exagerarea și fanfaronada, pe de o parte, dar și bravada, exagerarea intenționată, mînată de ironie.⁹ Nicolae Manolescu se întrebă dacă într-adevăr Gib Mihăescu și-a cunoscut bine personajul-narator și în loc să îi atribuie romanele erotice de „două parale” i-a atribuit cărțile citite de el. Toate acestea deoarece Ragaiac are o exprimare de prost gust.

Naratorul se comportă ca un soldat fanfaron, care nu se multumește cu relatarea faptelor obiectiv ca într-un roman de acest gen, ci se laudă în gura mare chiar mistificându-se. Are grijă să ne spună că a fost primul din batalion care a salutat cu bucuria transferul pe frontieră.

Ragaiac schimbă cărțile lui Grimaud cu cărți adevărate și înșiruie titlurile cărților cu multă mândrie. Aici exagerarea își relevă caracterul intenționat ironic. Distanța dintre autor și narator este de natură intelectuală. Ragaiac se desparte de mediul frivol în care a trăit pînă în momentul transferului, dar și de femeia iubită. Încearcă să se convingă pe sine că această izolare îl va ajuta să încheie socotelile cu societatea și să își reia viața prin sacrificii totale.

Locotenentul Ragaiac bravează și în chestiunile plecării, dar și în cele sentimentale. Nicolae Manolescu distinge două teme în acest roman: tema așteptării și tema idealului. Ragaiac merge pe frontieră pentru a aștepta apariția rusoaicei, departe de lumea ce-l înconjură. Studiază diferite cărți și diferite domenii, tocmai pentru a-l depărta de ispitele ce îi apar în cale.

Alexandru Protopopescu îl caracterizează pe Ragaiac ca fiind un ins cu picioarele pe pămînt, întreprinzător și energetic, mai curînd un Sancho Panza decît

un Don Quijote. Ca și așteptarea, idealul este degradat. Individul erotic al literaturii lui Gib Mihăescu nu tânjește după frumoasa fără corp, ci cu corp. Trăsătura dominantă a eroilor lui nu este visul și închipuirea, ci simțul practic.¹⁰ Autorul îl lasă pe Ragaiac să se considere Don Quijote, dar pentru el rămîne ce este: o simplă lăudăroșenie.

Romanul este construit precum geamantanul cu fund dublu al unui scamator. Naratorul are în sânge teatrul și-l joacă tot timpul. Soarta este perfidă deoarece ea aduce o rusoaică, dar în sectorul alăturat lui Ragaiac, la slăbul de Iliad, care o și pierde. Acest aspect de joc alternează aventura, sporind romanescul.

Toată critica a văzut romanul ca fiind unul psihologic, dar în realitate lucrurile se petrec exact pe dos: jocul, teatralitatea, indicarea artificiei salvează de la eșec la drama psihologică.

Autorul nu s-a identificat în totalitate cu personajul, de aceea se salvează. Portretele de femei sunt descrise într-un stil imposibil, iar ambiguitatea inițială, trădată de dublul registru al exprimării nu e caracteristică romanului de aventură, ci aceleia romanesc. Romanul de aventuri se găsește în stare pură doar în romanul *Rusoaica* a lui Gib Mihăescu.

Prozatorul este tratat prin prisma capacității lui de a scrie, ceea ce lui Pompiliu Constantinescu i se pare minimă, iar lui Tudor Vianu i se pare maximă. Romanul este scris în limba vulgară, plină de erori, care îi aparține probabil naratorului, dar și în limba literară, perfect articulată, a autorului. Vorbim aici despre un stil dublu. Fără o conștiință artistică bine conturată, Gib Mihăescu s-a lăsat furat de condei și a amestecat exprimarea ușor trivială incultă a lui Ragaiac cu aceea elegantă la care credea el însuși, este obligat orice romancier care se respectă.

Nicolae Manolescu își schimbă părerea despre roman, spunând că la

⁸ *Ibidem*, pag. 22.

⁹ Nicolae Manolescu, *Arca lui Noe*, pag. 228.

¹⁰ Alexandru Protopopescu apud Nicolae Manolescu, pag. 232.

început opera nu a fost citită cu toată atenția.

*Rusoaica este un roman captivant, care se citește cu plăcere, dincolo de toate sofisticatele păreri ale criticilor. E un roman de aventuri și de iubire, despre un tânăr care își ia dorințele drept vise și iluziile drept idealuri. Cu toții, la o anumită vârstă, pășim acest lucru. Și până să ne fie rușine de pățania proprie, ne desfătăm cu nemaipomenitele pățanii sentimentale ale locotenentului Ragaiac.*¹¹

Tudor Vianu a realizat un vocabular al romanului. Este cules din sectorul expresiilor forte, cu adjective precum: „brusc, sufocant, dârz, sterp, strașnic, drăcesc, sinistru, enorm, impetuos, agitat, vehement”, cu verbe precum: „a îmbrânci, a copleși, a țâșni, a străpunge, a horipila”, cu substantivele: „năprâsnicii, nelinște, rânjet, cruzime, sarcasm, țâșnituri, paroxism, groază”.¹² Sfera verbală a prozatorului oferă icoana sentimentelor zugrăvite, cu darurile unui analist de o rară pătrundere. Imaginile tari se asociază cu vocabularul: amintirea Niculinei, care înlocuiește deocamdată rusoaica mult așteptată, era pentru Ragaiac „înfîptă ca un stâlp de jar în creierul meu”.

Gib Mihăescu este un ingenuos observator al aparenței umane. Ragaiac mărturisește că atunci când îi interoga pe nou-veniții de pe Nistru, le adulmeca ca un căpitan de haiduci expresiile fețelor, ca reacții la cuvintele lui.

Ochiul care vede bine adâncul sufletului uman, vede și aspectele naturii, peisaje scuturate de sentimente. Iată cum este descrisă venirea iernii pe valea Nistrului: *Un frig aspru și posomorât se lăsase de câteva zile și apele leneșe ale fluviului prinseră pojghiță pe maluri. Apoi într-o dimineață valea se drapă întreagă în veșmânt de nuntire. Apele Nistrului curgeau murdar, cu sforuri greoaie și încete ca niște hoarde adormite în sa.*¹³

Tudor Vianu caracterizează fraza lui Gib Mihăescu ca fiind bine cadentată, cu sfârșituri de frază și material imaginativ al pitorescului local îmbogățit cu „hoarde adormite în sa” și cu „năvala căzăcească a vântului” dinspre răsărit. Pătrunderea psihologică a lui Gib Mihăescu este una din cele mai de seamă din generația sa. El folosește convenția literară a romanului, confesiune, iar scormonirea psihologică ia la el formele autoanalizei. Analizele lui Gib Mihăescu nu evită caracterizarea sentimentelor.¹⁴

Episodul în care Ragaiac aflat lângă Niculina încearcă să identifice cu luciditate sentimentele pe care le putea avea pentru femeia de care el însuși se simțea legat printr-o puternică pasiune a cărnii este semnificativ.

Șerban Cioculescu vorbește despre *Rusoaica* ca fiind capodopera lui Gib Mihăescu. *Rusoaica este un adevărat roman militar sau de război. Cu toate acestea, caracterul de adevăr al cadrului nu prejudiciază asupra fondului psihologic al romanului...*¹⁵

Rusoaica este o carte europeană, o contribuție care depășește granițele literaturii noastre. Valoarea romanului nu stă în expresie, în episoade sau în tehnică, ci în ideea unică ce o însuflețește și ni se transmite sub forma unei sugestii.¹⁶

Ceea ce interesează în roman este febra vinelor lui Ragaiac, obsesia pentru femeia rusoaică scoasă din lectură sau din visări, pe care ne-o transmite, deoarece în fiecare din noi stă o rusoaică adulmecată fără succes în toate tipurile femeilor întâlnite.

Peripețiile locotenentului, multitudinea de scene erotice, lipsa de stil sunt mai puțin importante spune Eugen Lovinescu.

Rusoaica indică o hotărâre, o limpezire pe care o cred definitivă, o apropiere de cursul larg al vieții. În noul

¹¹ Gib Mihăescu, *Rusoaica*, prefață de Nicolae Manolescu, pag. 14.

¹² Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români*, pag. 329.

¹³ Gib Mihăescu, *op cit*, pag. 100.

¹⁴ Tudor Vianu, *op. cit.* pag. 332.

¹⁵ Șerban Cioculescu *Gib Mihăescu*, pag. 316-317.

¹⁶ Eugen Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, pag. 312-313

său efort de exprimare obiectivă a asprilor ei, Gib Mihăescu aduce o experiență îmbogățită și o înțelegere ce s-a ascuțit până la nuanță. Nu îl părăsește nici acum viziunea prelungită în vis al vieții, dar o lămurește dintre umbre și îi adâncește rădăcinile în realitate.¹⁷

BIBLIOGRAFIE

1. Gib Mihăescu, *Rusoaica*, Ed. Jurnalul Național, București, 2009
2. Florea Ghiță, *Gib Mihăescu*, Ed. Minerva, București, 1984, pag. 202-255.
3. Tudor Vianu, *Artă prozatorilor români*, Ed. Minerva, București, 1981, pag. 326-333.
4. Nicolae Manolescu, *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc*, vol. I-III, Ed. Minerva, București, 1983, pag. 224-227
5. Eugen Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, Ed. Socec&Co, București, 1997, pag. 312-313.
6. Șerban Cioculescu, *Gib Mihăescu*, Ed. Minerva, București, 1972, pag. 316-317.
7. Ovidiu Papadima, *Creatorii și lumea*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1943, pag. 194-197.
8. Dicționarul de literatură română, coord. Dim Păcurariu, Ed. Minerva, București 1979, pag 255.

Grafică de Beatrice Imre

Grafică de Andreea Bianca Petrila

¹⁷ Ovidiu Papadima, *Creatorii și lumea lor. Schițe de critică literară*, pag.194-197.

PROMOVAREA LIMBII FRANCEZE PRIN ACTIVITĂȚI EXTRACURRICULARE

Adriana Gligor

Achiziția unei limbi străine este, incontestabil, un fenomen extrem de complex, care depășește în permanență cadrul mai mult sau mai puțin rigid al lecției propriu-zise, la clasă.

Activitățile extracurriculare se dovedesc a fi salutare atât elevului, cât și dascălului, întregind și aprofundând contextul necesar învățării unei limbi. Ele oferă profesorului de limba franceză și, nu numai, oportunitatea promovării valorilor culturii francofone într-un cadru deschis și agreat.

Cântecul, poezia, teatrul, filmul sunt, cu siguranță, elemente prin care profesorul de limba franceză își poate realiza cu succes obiectivele propuse. Un cântec exploatat din punct de vedere fonetic, lexical sau gramatical, fixează în memoria elevului structuri lingvistice într-un timp mai scurt, într-un mod mai plăcut, iar trăinicia cunoștințelor este mai solidă decât în urma unor lecții obișnuite. Textele cântecelor pot oferi suportul necesar predării sau fixării unor elemente mai complicate ale gramaticii franceze.

«*Et si tu n' existais pas / Dis-moi, pourquoi j'existerais*» sunt versuri dintr-un cunoscut șlagăr francez interpretat de regretatul Joe Dassin și care poate oferi un suport audio formidabil pentru predarea sau fixarea subordonatei condiționale introdusă prin conjuncția *si*. Celebrul cântec al lui Celine Dion «*Pour que tu m'aimes encore*» oferă un context minunat prin care se poate fixa subordonata finală și un aspect al folosirii subjonctivului. Modernul hit al lui Zaz, «*On ira*» poate fi folosit cu succes în predarea sau fixarea viitorului, «*Champs Elysées*» al aceluiași Joe Dassin ar putea fi exploatat într-o lecție despre Paris, cu elemente de cultură și civilizație care apar în textul cântecului. Exemplele ar putea continua pe nivele de studiu, pe tipuri de

lecții, pe competențe specifice. În contextul unor astfel de lecții se predă sau se fixează probleme de gramatică, fonetică sau vocabular, dar în același timp se învață și un cântec pe care un elev talentat îl va putea interpreta în programul dedicat *Zilelor Francofoniei* sau *Săptămânii limbilor străine*.

Mai există și un alt aspect pentru care trebuie să acordăm *Zilelor Francofoniei* o atenție specială. Incontestabil, franceza este limba unei culturi marcante, a unei culturi de referință la care s-a raportat nu numai cultura românească, ci întreaga cultură universală. De aceea, în spectacolele prezentate de Zilele Francofoniei promovăm în fiecare an momente lirice reprezentative pentru poezia franceză, punem în scenă fragmente din teatrul lui Ionesco, pe care francezii l-au primit în Academie, dar pe care noi îl ignorăm, deși este de-al nostru. Vizionarea de filme sau documentare franceze sunt alte două modalități de a prezenta cultura și civilizația franceză dintr-o altă perspectivă prin implicarea elevilor în activități menite să le crească interesul pentru limba, cultura și civilizația franceză.

Accesul elevului român la cultura francfonă și în special la cultura Franței apare ca imperios necesar în contextul actual. Franceza, având un grad de dificultate mai ridicat, tinde să devină limba unei elite intelectuale, iar dezinteresul față de limba franceză apare ca un fenomen mai mult decât lezant în contextul în care pedalăm pe idei ca *multiculturalitate* și *plurilingvism*. Într-un asemenea context Zilele Francofoniei devin o activitate extracurriculară capabilă să intervină salutar în degringolada evidentă a limbii franceze.

Bibliografie

Carré, J, *Simulations globales*, BELC, 1984

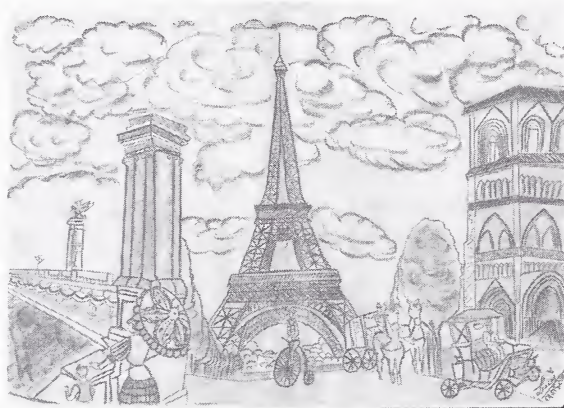
Roman, D, *La didactique du français langue étrangère*, Ed. Umbria, Baia-Mare, 1994

****Le français dans le monde, numéros spéciaux*. Recherche et applications

NEGRU

Adela Dan

Știa exact ce trebuia să facă; doar fusese bine instruit. Avea să iasă basma curată; așa se întâmpla de obicei. Fără greșeli, fără remușcări. Chiar dacă practicasese toată această tărășenie de ani buni, nu reușise să își stăpânească adrenalina ce îi curgea prin vene; poate chiar acel sentiment puternic îi aducea succesul. Bineînțeles că nu recunoștea în fața celorlalți că i se mai făcea uneori frică; l-ar fi considerat un pămpălău, iar după toate problemele pe care le înfruntase nu voia să se râdă de el în momentul gloriei depline. Toată lumea se pusese de acord că era cel mai bun din organizație. În ultima sa peripeție prin Germania făcuse treabă bunicică și un profit îndestulător pentru echipă. Singurul care se credea mai bun era Nick, pramatia adusă de „papa” acum câteva luni, de undeva din America. *Nătăraul*, își zise cu ură Joseph în timp ce pășea pe gresia impecabilă din aeroportul Paris Orly, cu pantofii săi negri.

Grafică Daniela Nicoraș

Se bucură de îndată ce auzi numele locației: Franța, locul unde se născuse. Îi conferea o armonie interioară de nedescris. Frumos, atât din avion, cât și de pe pământ. În sfârșit, acasă! Iubea totul la Franța: orașele, satele, câmpiile, munții, oamenii și chiar micile cartiere înghesuite unul lângă altul. Într-un astfel de cartier se născuse Joseph. Garsonierele arhipopulate cu balcoane vesele, înprospătate cu flori roșii, dansatoarele în rochiile lor multicolore,

vânzătorii ambulanți care te serveau cu zâmbetul pe buze în cazul în care nu furai delicatesele într-un moment de neatenție al bărbaților dolofani. De toate acestea își amintea cu drag Joseph, însă acum cofetarii dispărură în locul enervanților responsabili cu percheziționarea. Mamă, ce îi ura pe tipii ăștia! Te luau de la început ca pe un infractor de rând și îți dădeau o groază de ordine. Nedrept!

Înainte de a se afla o bătrână care trângănea despre nepoții ei incredibili de frumoși și isteți care o respectau mai mult decât pe mama lor. *Dar cui îi pasă de nepoții tăi, femeie?!*, se gândea el disperat, stând în urma ei. Clinchetul brățărilor sale îi răzbătea în urechi și abia aștepta să-i vină rândul, pentru prima dată. *Amin!*

Se îndreptă ușor, spre cei doi oameni și îi salută plin de bucurie. Ei făcura la fel și îl ajutau cu bagajele grele. Controlară fiecare pătărică a geamantanului: câteva tricouri, hanorace, pantaloni, lenjerie, produse de îngrijire personală și alte mărunțișuri. Acum trebuia să-și scoată bijuteriile. Nu avea la el decât un inel de argint și îi displacea ca cineva să îl atingă; primul obiect pe care îl cumpărase din banii câștigați.

- Bastonul?, întrebă unul dintre ei.

Nu! Nici să nu îndrăznești! Vorbiră ceva în șoaptă, dar nu putu să audă nimic. După câteva minute se întoarseră. *Să nu! Frate...*

- Ați aterizat cu bine pe Paris Orly!

Pff... am scăpat. Își luă la revedere și se deplasa încet, ajutându-se de bastonul pentru nevăzători. Mirosul de polițiști se îmbibase peste tot, iar el abia dacă mai putea respira. Ieși din aeroport și simți adierea fină de vară, înconjurându-i trupul athletic. Trecând de prima etapă cu brio, urma să călătorească până la Paris, în cel mai rău caz pe jos, și să găsească adresa cumpărătorilor. Aștepta pe marginea șoselei în speranța că cineva îl va lua cu mașina; erau totuși 14 km! Pentru o clipă credea că îi vor controla bastonul, însă probabil nu voiau să-l deranjeze pe sârmanul orb. Mai bine pentru el!

Au! Din nou frânturile copilăriei îi năpădeau gândurile. În ultimul timp erau mai puternice, și mai ales acum, când se afla pe pământurile natale. Un băiețel vesel, Joseph, trăgea de rochia surori sale, în timpul unei petreceri în grădina familiei. Buclele ei blonde străluceau în bătaia razelor și îi luminau fețișoara palidă. *Ce mai vrei, Jo?*, striga ea. Băiatul, vizibil speriat, se retrase. *Mingea...*, gesticulă el spre copac. Fețița cu părul bălai își dădu ochii peste cap, sătulă de baliverne și îl apucă smucit pe Joseph de antebrăț. Reuși să-l ducă în bucătărie, ordonându-i să intre în debara. Acesta se conformă, speriat de reacția fetei. Blonda îl urmă și închise ușa veche.

Claxonul îl readuse cu picioarele pe pământ. *La Paris?*, întrebă un bărbat. Răspunse afirmativ și urcă în mașină. Nu prea comunică cu șoferul angajat într-o discuție cu celălalt pasager, vorbind se pare de un nou magazin cu haine bărbătești. Începu să se gândească la viziunea pe care o avusese. Nu exista o soră mai mare cu părul blond și totuși el asta văzuse. Era confuz, acele viziuni despre trecutul său, amintiri șterse și acum recuperate cu ajutorul unui profesionist. Lara, mamon, nu rostea niciun cuvânt în această privință. Spunea că se lovise la cap în copilărie și nimic mai mult. Știa că ceva enigmatic se afla la mijloc, dar fără o mărturie adevărată, nu o scotea la bun sfârșit.

Fără să-și dea seama, mașina neagră parcă undeva în estul orașului. Joseph coborî, mulțumind, iar șoferul nu îi ceru vreun ban.

Se opri pe trotuar, și auzind pașii grăbiți ai trecătorilor, îi rugă pe fiecare în parte până în momentul în care o tânără binevoitoare citi bilețelul cu adresa: Str.Lagrange, nr.7.

- Mai bine nu ați merge pe acea stradă. Sunt tot felul de oameni dubioși.

O asigură pe tânără că avea să fie foarte bine și porni înspre locație. Nu era departe de unde îl lăsase șoferul. De multă vreme nu se întâlnise cu persoane atât de drăguțe, mai ales acum în anii '60. Nimic

nu se schimbaseră de la ultima vizită de acum 3 ani; aceeași ambianță, aceleași monumente superbe, aceleași clădiri înalte. Se hotărâse deja! După ce va discuta cu posibilia cumpărători, va pleca direct la casa mamei sale; nu o mai văzuse de multă vreme...

Nr.7. La exterior părea o casă cu etaj, banală, având nimic neobișnuit. *Să începem.* Puse mâna pe clanța porții masive și intră. Doi tipi negri îl așteptau. Cum se întâmpla foarte des, meraseră la subsol. Îi dădură cale liberă când ajunseră în dreptul ușii din fier. Fumul gros de trabuc se prăvăli peste el, însă Joseph era obișnuit cu asemenea lucruri. Se așeză pe scaunul cu tapițeria ruptă, iar cel dinaintea lui începu să râdă.

- Mon Dieu! Dar scoate-ți ochelarii aceia hidoși! Și ce-i cu bastonul?, întonă puternic vechiul prieten al lui Joseph. Norris îl îmbrățișă strâns și îi oferă un trabuc. Acceptă bucuros și își scoase de îndată accesoriile.

- Dragul meu Norris, bastonul ăsta e mai important decât crezi tu!, zise el răsucind capătul acestuia. Pe jos se împrăștiară mici pungulițe, iar el le aruncă pe biroul de lemn.

- Sunt 20, mon cher ami. Nu-ți închipui cât de greu a fost să le aduc în țară, minți Joseph.

- Mereu ai reușit să onorezi comenzile, rânji Norris privind pungulițele cu heroină. Te rog să mai rămâi puțin, vreau să îmi petrec timpul liber cu tine.

- Ești vreodată liber?, râseră amândoi.

- Pentru ce am să-ți spun, am suficient timp, mon ami.

Când omul ăsta vorbește așa, nu-i de bine. Norris își chemă asistenta cu picioare lungi și îmbrăcată sumar. Turnă whiskey în două pahare, schimbă cutia goală de trabucuri și plecă într-o cameră alăturată. Îl privi cu interes pe Joseph, în timp ce dădea pe gât lichidul maroniu.

CAFEA PENTRU SUFLETE

Ștefania Fofiu

E plăcut să-mi încep diminețile răcoroase cu tine...

Să știu că mă așteaptă o cafea dulce cu lapte pe masă,

Fiindcă, dacă e făcută de tine e și mai dulce, altfel n-are cum.

Doar noi doi și două cafele.

Să nu uit îngerii, care se uită mereu uimiți la noi doi,

Parcă însetați de cafeaua aia lungă,

Dar n-o gustă, de frică să nu-și păteze puritatea.

În schimb, se hrănesc prin noi doi

Și prin sufletele noastre însetate de dragoste...

Ce zâmbet minunat se desenează pe fața ta când mă privești...

Mă înnebunește

La fel ca privirea ta pătrunzătoare.

Ochii aceia de copil de care nu mă mai pot satura.

Parfumul tău inconfundabil pe care-l simt la încheietura mâinii

La sfârșitul fiecărei dimineți,

Pe care mai nou îl simt pe oriunde mă duc;

Printre străini și vise și soare și nori.

... mângâierea ta, sentimentele tale fac acum parte din mine.

VISAM...

Ștefania Fofiu

Visam la Noi...

Visam că nu ni s-au frânt aripile.

Visam că mă țineai de mână și Soarele ne zâmbea fericit .

Visam ca ne plimbam desculți prin covorul galben de frunze moarte.

Noi doi rămăseserăm vii și ne priveam uimiți unul pe celălalt.

Visam că o raza de Soare ne mângâia degetele împletite de la atâta frig.

Îți visam ochii închiși și zâmbetul larg pe față.

Visam că-mi spuneai că sunt a ta și n-o să mă mai lași niciodată.

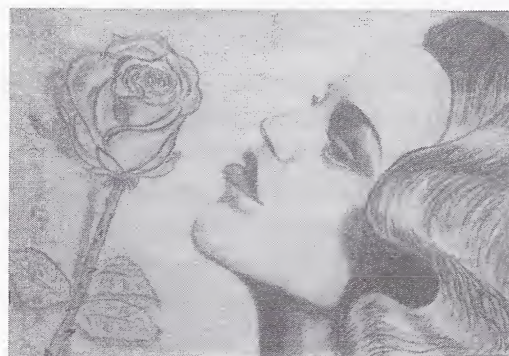
Visam că plutim printre nori și ne spuneam că n-o să mai coborâm vreodată de acolo - aveam doar norul nostru -

Visam că mă ții în brațe pe iarba ce strălucea.

Visam la tine, la mine, la Noi...

Visam fericirea, visam doar un vis.

P.S. Trezește-mă !

Desen de Adrienn Dora Szöke

REPROȘURI

Ștefania Ecaterina Tripe

*Trebuie spus, pentru instruirea naivilor,
că, în materie de sentimente,
cu cât e mai multă grandilocvență,
cu atât mai puțin va fi adevărul.
(Jose Saramago, Peștera)*

1.

Sinele

Când vezi balerine,

Le atribui instant

Însușiri extravirgine.

Îți întorci capul după

Tutu-urile lor bleu-marine,

Nedându-ți seama că

Sunt doar niște filistine.

Alteori, te uiți după asasine

Spunând despre ele că

Sunt niște făpturi blajine,

Nebăgându-le în seamă

Dungile roșii de pe buletine.

Dar dacă vezi căzând corpul

Unei declarate necreștine

Nu-ți dorești să-l prinzi

Îl lași să leșine.

Mie una mi-ar fi rușine,

Rușine cu sine.

2.

Te rog

Aspiră spre perfecțiune, draga mea
Și vei vedea că nimeni nu te va mai vrea.
Da, da, da! Haide, te rog, fii perfectă.
Fii singura care strălucește într-o lume infectă.

Dorește-ți, te rog, să fii cea mai bună
Să fii tu singura ce va putea locui pe lună.
Roagă-te, te rog, în fiecare seară
Ca inferioritatea noastră față de tine să devină din ce în ce mai clară.
Cere-i lui Dumnezeu, te rog,
Să scrie despre excelența-ți pe personalu-i blog.
Devino perfectă, draga mea
Haide! Îndrăznește! Lumea e toată a ta!

3.

Spurcată

Două cuvinte a venit să-ți spună,
Să-nțelegi că nu ești chiar atât de bună.
Două cuvinte a vrut să-ți mai rostească,
Să-ți dai seama de alegerea-ți prostească
Două cuvinte ți-a urlat,
Când i-ai spus că nu-l vrei ca bărbat.
Doar două cuvinte ți-a șoptit,
Înainte ca tu să-l fi gonit.
Două cuvinte din care ai fi înțeles
Că nu prea i-ai dat de ales.
Două nenorocite de cuvinte,
Și văzuseși în ochii lui că nu te minte.

“Spurcată ești, ființă,
Dar totuși *te iubesc*.”

Renata Cseh

Am ajuns să știu cum e să-ți fie
frică de propria gândire, de faptul că poate
nu dorești să ai limite, că îți impui să sapi
cât mai adânc în cunoaștere și că poate
chiar nu vrei să te oprești aici.

Ceea ce mă intrigă și uimește cel
mai mult legat de oameni, desigur, este
frica lor față de așa-zisele oglindiri ale
comportamentelor, dorințelor și nevoilor
proprii. O persoană se teme de un biet
păianjen, care stă ascuns într-un ungher
întunecat și rece, loc ce poate reprezenta
gândurile omului, trăirile sale și dorințele
cele mai ascunse, care pot fi hrănite și
dezvoltate în singurătate. Un biet gândac
ce se plimbă dintr-o parte în alta poate
oripila o persoană. Dar de ce? Fiindcă la
fel arătăm și noi atunci când, scufundați în
sentimente, alergăm disperați în căutare de
pereche, siguranță și probabil, un loc care
să ne reprezinte sufletele.

Frica mea cea mai mare este hrănită
de oglinzi. Nu vreau să fac o glumă și să
spun că mă tem de propriul meu chip,
vreau doar să demonstrez că dincolo de
privirea mea întrebătoare stă o siameză,
una care mă privește, mă judecă și se
joacă cu o clepsidră. Cine știe cine e
posesorul obiectului, cine știe...

Seară de seară aud același bocet,
aceeași chemare spre acest loc, acest iad al
minții mele. De ce-l numesc astfel?
Deoarece-mi dă o senzație de nesiguranță,
una bizară precum un fior care-ți trece pe
spinare, unul care-ți dă de gândit, care-ți
dovedește clar existența aceluia ceva care-ți
dă târcoale când și umbra ta te părăsește.

Știi... ceea ce nu te ucide nu te face
neapărat mai puternic, ci poate să-ți lase
urme, să te rănească grav, să te distrugă
oarecum, ademenindu-te într-o altă lume,
pe care din pură ironie o crezi reală.
Amuzant, nu-i așa? De fapt e mai degrabă
fantastic, deoarece așa încep cele mai
adânci descoperiri ale omului, descoperiri
legate de apartenența sa, de scopurile sale

majore și de locurile în care sufletul acestuia dorește să ajungă cu orice preț.

Spre exemplu, teama mea de oglinzi este alimentată de vise, de trăiri, de sugestii ale subconștientului meu, care-mi dă de gândit. Cum reușește? Ei bine, simplu, universul are jocurile sale întortocheate, care zdrobesc mințile... și, ei bine, conversațiile încep astfel, într-o seară oarecare, pe o vreme ploioasă, mohorâtă și plină de poezie.

Mi se pare că aud ceva, dar ce anume... m-am întrebat uitându-mă către ungherele întunecate ale camerei mele, unde stăteau uitate cărți răsoite, cu pagini ce purtau parfumul timpurilor apuse.

Deja-mi simți prezența, spuse o voce familiară, o voce pe care nu-mi doream neapărat să o aud...

- Desigur, și încă ce plăcere mare-mi provoacă, tu nici nu știi!

- Mai știi că mai demult visam numai castele și locuri părăsite...

- Da, unul dintre acele locuri a fost sufletul tău hain, i-am răspuns

- Nu-mi povesti lucruri despre care n-am habar...

- Nu ai acum, dar vei avea!

Îmi amintesc și acum un vis anume, unul care mă bântuia adesea, care îmi dădea târcoale, care nu mă lăsa să visez. Totuși, cred că era realitatea.

Acest vis, care se repeta, personifica un cartier, cel în care locuiam. Desigur, cartierul acesta era sufletul meu și înfățișa un loc trist și abandonat. Mergeam încet, mă plimbam și simțeam cum țepi adânci îmi străpungeau tălpile, cum sângele cald mângâia pământul uscat de lacrimi și sărăcie, cum spini și tulpini mă prindeau de glezne, drept avertisment la ceea ce urma să se întâmple, la ceea ce urma să trăiesc. Bineînțeles că nu mi-am ascultat părintele suprem, mama natură, care dorea cu orice preț să mă salveze.

Îmi amintesc de vecinii care nu mai erau, de pustietatea aceea magnifică ce-mi dădea libertatea supremă, ce-mi lăsa imaginația să zboare, gândul să plutească și sentimentele să crească și să dobândească

înțelepciunea universului. Știi, abia atunci când te vezi singur și neinițiat îți dai seama de valoarea și mărimea a tot ceea ce te înconjoară.

- Știi, eu îmi caut jumătatea...

- Ha, ha, nu ai, las-o baltă...

- Nu-mi nărui speranțele!

- Nu asta încercam să fac, ci să-ți arăt valoarea!

- Valoarea vieții mele?

- Exact! Trebuie să știi... tu nu ai pereche...

- Ba am, toată lumea are!

- Nu înțelegi! Anumite persoane sunt menite să rămână singure, pentru a nu pune în pericol viețile altora. Noi săpăm în cunoaștere, nu ne putem permite prea multe.

- Prea multe?

- Săpăm în adevăr ca niște arheologi pierduți cândva demult și rănim pământul, crezi că am suporta să rănim și oameni?

- ...

- Tot ceea ce visez e real, iar tot ceea ce trăiesc e un vis, un vis care-mi macină sufletul gol. De ce e gol? Am rămas numai eu, toți ceilalți au plecat în căutarea celui ceva din lumea mare. Habar n-am despre ce este vorba, de fapt nici nu mă prea interesează. Aici sunt numai eu împreună cu imaginația mea.

- Știi, mă tem...

- De ce anume? Am întrebat-o eu cu o urmă de curiozitate.

- De faptul că într-o bună zi voi găsi tot ceea ce am căutat toată viața mea și că toată această călătorie, numită viață, se va termina și...

- Și?

- Și de teama eșecului voi lăsa acel ceva să scape.

- Acel ceva? Te referi la o persoană, nu-i așa?

- Da, n-aș putea suporta gândul că trag pe cineva în urmă, că rănesc pe cineva cu prezența, dar și cu absența mea.

- Lumea va fi rănită de gândurile tale, oricum, și de faptul că tu ești o singuratică, o pustnică a acestei lumi.

2.

Te rog

Aspiră spre perfecțiune, draga mea
Și vei vedea că nimeni nu te va mai vrea.
Da, da, da! Haide, te rog, fii perfectă.
Fii singura care strălucește într-o lume infectă.

Dorește-ți, te rog, să fii cea mai bună
Să fii tu singura ce va putea locui pe lună.
Roagă-te, te rog, în fiecare seară
Ca inferioritatea noastră față de tine să devină din ce în ce mai clară.
Cere-i lui Dumnezeu, te rog,
Să scrie despre excelența-ți pe personalu-i blog.
Devino perfectă, draga mea
Haide! Îndrăznește! Lumea e toată a ta!

3.

Spurcată

Două cuvinte a venit să-ți spună,
Să-nțelegi că nu ești chiar atât de bună.
Două cuvinte a vrut să-ți mai rostească,
Să-ți dai seama de alegerea-ți prostească
Două cuvinte ți-a urlat,
Când i-ai spus că nu-l vrei ca bărbat.
Doar două cuvinte ți-a șoptit,
Înainte ca tu să-l fi gonit.
Două cuvinte din care ai fi înțeles
Că nu prea i-ai dat de ales.
Două nenorocite de cuvinte,
Și văzuseși în ochii lui că nu te minte.

“Spurcată ești, ființă,
Dar totuși *te iubesc*.”

ALTER-EGO

Renata Cseh

Am ajuns să știu cum e să-ți fie frică de propria gândire, de faptul că poate nu dorești să ai limite, că îți impui să sapi cât mai adânc în cunoaștere și că poate chiar nu vrei să te oprești aici.

Ceea ce mă intrigă și uimește cel mai mult legat de oameni, desigur, este frica lor față de așa-zisele oglindiri ale comportamentelor, dorințelor și nevoilor proprii. O persoană se teme de un biet păianjen, care stă ascuns într-un ungher întunecat și rece, loc ce poate reprezenta gândurile omului, trăirile sale și dorințele cele mai ascunse, care pot fi hrănite și dezvoltate în singurătate. Un biet gândac ce se plimbă dintr-o parte în alta poate oripila o persoană. Dar de ce? Fiindcă la fel arătăm și noi atunci când, scufundați în sentimente, alergăm disperați în căutare de pereche, siguranță și probabil, un loc care să ne reprezinte sufletele.

Frica mea cea mai mare este hrănită de oglinzi. Nu vreau să fac o glumă și să spun că mă tem de propriul meu chip, vreau doar să demonstrez că dincolo de privirea mea întrebătoare stă o siameză, una care mă privește, mă judecă și se joacă cu o clepsidră. Cine știe cine e posesorul obiectului, cine știe...

Seară de seară aud același bocet, aceeași chemare spre acest loc, acest iad al minții mele. De ce-l numesc astfel? Deoarece-mi dă o senzație de nesiguranță, una bizară precum un fior care-ți trece pe spinare, unul care-ți dă de gândit, care-ți dovedește clar existența celui ceva care-ți dă târcoale când și umbra ta te părăsește.

Știi... ceea ce nu te ucide nu te face neapărat mai puternic, ci poate să-ți lase urme, să te rănească grav, să te distrugă oarecum, ademenindu-te într-o altă lume, pe care din pură ironie o crezi reală. Amuzant, nu-i așa? De fapt e mai degrabă fantastic, deoarece așa încep cele mai adânci descoperiri ale omului, descoperiri legate de apartenența sa, de scopurile sale

maiore și de locurile în care sufletul acestuia dorește să ajungă cu orice preț.

Spre exemplu, teama mea de oglinzi este alimentată de vise, de trăiri, de sugestii ale subconștientului meu, care-mi dă de gândit. Cum reușește? Ei bine, simplu, universul are jocurile sale întortocheate, care zdrobesc mințile... și, ei bine, conversațiile încep astfel, într-o seară oarecare, pe o vreme ploioasă, mohorâtă și plină de poezie.

Mi se pare că aud ceva, dar ce anume... m-am întrebat uitându-mă către ungherele întunecate ale camerei mele, unde stăteau uitate cărți răsfoite, cu pagini ce purtau parfumul timpurilor apuse.

Deja-mi simți prezența, spuse o voce familiară, o voce pe care nu-mi doream neapărat să o aud...

- Desigur, și încă ce plăcere mare-mi provoacă, tu nici nu știi!

- Mai știi că mai demult visam numai castele și locuri părăsite...

- Da, unul dintre acele locuri a fost sufletul tău hain, i-am răspuns

- Nu-mi povesti lucruri despre care n-am habar...

- Nu ai acum, dar vei avea!

Îmi amintesc și acum un vis anume, unul care mă bântuia adesea, care îmi dădea târcoale, care nu mă lăsa să visez. Totuși, cred că era realitatea.

Acest vis, care se repeta, personifica un cartier, cel în care locuiam. Desigur, cartierul acesta era sufletul meu și înfățișa un loc trist și abandonat. Mergeam încet, mă plimbam și simțeam cum țepi adânci îmi străpungeau tălpile, cum sângele cald mângâia pământul uscat de lacrimi și sărăcie, cum spini și tulpini mă prindeau de glezne, drept avertisment la ceea ce urma să se întâmple, la ceea ce urma să trăiesc. Bineînțeles că nu mi-am ascultat părintele suprem, mama natură, care dorea cu orice preț să mă salveze.

Îmi amintesc de vecinii care nu mai erau, de pustietatea aceea magnifică ce-mi dădea libertatea supremă, ce-mi lăsa imaginația să zboare, gândul să plutească și sentimentele să crească și să dobândească

înțelepciunea universului. Știi, abia atunci când te vezi singur și neinițiat îți dai seama de valoarea și mărimea a tot ceea ce te înconjoară.

- Știi, eu îmi caut jumătatea...

- Ha, ha, nu ai, las-o baltă...

- Nu-mi năru speranțele!

- Nu asta încercam să fac, ci să-ți arăt valoarea!

- Valoarea vieții mele?

- Exact! Trebuie să știi... tu nu ai pereche...

- Ba am, toată lumea are!

- Nu înțelegi! Anumite persoane sunt menite să rămână singure, pentru a nu pune în pericol viețile altora. Noi săpăm în cunoaștere, nu ne putem permite prea multe.

- Prea multe?

- Săpăm în adevăr ca niște arheologi pierduți cândva demult și rănim pământul, crezi că am suporta să rănim și oameni?

- ...

- Tot ceea ce visez e real, iar tot ceea ce trăiesc e un vis, un vis care-mi macină sufletul gol. De ce e gol? Am rămas numai eu, toți ceilalți au plecat în căutarea celui ceva din lumea mare. Habar n-am despre ce este vorba, de fapt nici nu mă prea interesează. Aici sunt numai eu împreună cu imaginația mea.

- Știi, mă tem...

- De ce anume? Am întrebat-o eu cu o urmă de curiozitate.

- De faptul că într-o bună zi voi găsi tot ceea ce am căutat toată viața mea și că toată această călătorie, numită viață, se va termina și...

- Și?

- Și de teama eșecului voi lăsa acel ceva să scape.

- Acel ceva? Te referi la o persoană, nu-i așa?

- Da, n-aș putea suporta gândul că trag pe cineva în urmă, că rănesc pe cineva cu prezența, dar și cu absența mea.

- Lumea va fi rănită de gândurile tale, oricum, și de faptul că tu ești o singuratică, o pustnică a acestei lumi.

După aceste convorbiri, am născocit un gând dubios. Gândul acesta nu era foarte frumos, nu era foarte pașnic, și putea distruge orice cu puterea sa. M-am gândit că poate... poate există lumi paralele, lumi ciudate, că pe alt tărâm poate sunt o altă persoane, una iubită, care și-a găsit rostul în lume. Poate acolo lumea se acceptă, se iubește și nu speră la ceva mai bun, fiindcă tot ceea ce are e deja îndeajuns de mult încât să bucure sufletul. Poate acolo nu există războaie, oameni săraci cu duhul, animale rănite, suflete părăsite, poate acolo filosofia e doar science-fiction, deoarece nu e nevoie de ea, pentru că toată lumea e veselă și împăcată.

E un gând bizar, că în timp ce scriu aceste cuvinte, în timp ce gândesc ceea ce gândesc și sap în amintiri, în acest loc, în această camera există o altă persoană, cu aceeași înfățișare, dar cu alte ambiții, alte taine, alte dorințe. Poate ea râde, poate e veselă, dar niciodată nu va fi ca mine.

Nu vreau să ajung să cunosc acel univers, deoarece nu doresc să fiu schimbată. Pentru mine nu există nici rai dar nici iad, nu există iertare fără să ne iertăm noi primii și nu există termenul de păcat. Dar totuși, un păcat există, cel de a nu descoperi celelalte lumi, paralele, care plutesc pierdute în această lume mare.

- Ce părere ai avea dacă mâine ți-ar veni sfârșitul?

- Sfârșitul tot nu ar ajunge la timp.

- De ce spui acest lucru?

- Ei bine... știi... noi oamenii nu primim ceea ce dorim...

- Să dorim sfârșitul lumii, spui?

- Nu, deloc. Dar ceea ce așteptăm, zic eu, nu vom primi. Dacă ar veni, ne-ar scuti de un drum, de drumul facerii, de acel drum al vieții care ne formează și ne ajută să ne aflăm identitatea.

Nu cred în războaie, dar consider că noi toți ar trebui să luptăm cu noi înșine pentru a putea câștiga, iar abia după aceea ar domni pacea pe pământ. Eu am luptat cu demonii mei, i-am învins, dar mă tem că am devenit ceea ce n-am dorit vreodată să devin. Ce anume? Singură, trăind

triumfătoare cu gândurile mele care nu-mi dau pace, dar pe care nu le consider un blestem, ci o binecuvântare a ființei mele.

Ieri încă mă plângeam de faptul că apa e murdară, dar azi mă bucur că e așa, pentru că nu pot vedea propria-mi reflexie lipsită de mimică, de faptul că nu-mi pot rânji cei îngropați în lacrimi, fie ei vinovați sau ispășitori. Ieri mă deranja oglinda pătată, dar azi mă mulțumește asta, deoarece dacă n-ar fi așa, alter ego-ul meu bi-polar și însetat m-ar ademini într-un univers în care sunt veselă și lipsită de darul de a crea. Tot ieri mă nemulțumea că afară plouă, că afară e mohorât și că e răcoare, cică. Dar o persoană înțeleaptă mi-a sugerat să-mi limpezesc gândurile, să le ajut să nu mai creeze acel zgomot ce nu-mi dă pace, să deschid fereastra și să observ că pe străzi, razele soarelui mângâie până și obiectele neînsuflețite.

Astfel am decis să scriu ceea ce nu îndrăzneam să spun, să-mi arunc gânduri peste tot, așteptând ca cineva să ridice bucățile și să încerce să mă găsească, ca în cele din urmă să pot găsi pe cineva cu aceeași gândire, pentru a nu sfârși într-un abis singuratic, plin de întunecime.

- Dacă ar fi să alegi între bine și rău, ce ai alege?

- Răul, pentru că doar el te face să crești, să accepți, să devii mai bun și să te dezvolți...

- Crezi?

- Da, greutățile te fac să suferi, durerea te face să simți viața, îți transmite un mesaj, cel că ești viu, încă...

- Mă uimești, îmi spuse ea cu o oarecare tristețe, dacă ai avea șansa să nu simți durere, tu tot ai alege-o?

- De fapt ea m-ar alege pe mine. Suntem ca două siameze: ea nu poate forma un întreg fără mine, iar eu nu pot fi creatoare fără prezența ei.

- Să nu uităm care este unul dintre scopurile mele...

- Care este? de data aceasta însă simțeam o urmă de remușcare, un regret față de întrebările pe care mi le-a adresat.

- Vreau să urc un munte, un munte înalt, dar nu pentru ca ceilalți să mă observe... nu... nicidecum, ci pentru că eu doresc să văd lumea așa cum e ea, să pot observa tot ceea ce am lăsat să treacă pe lângă mine până acum, tot ceea ce m-a atins, m-a rănit, m-a bătut.

- Și crezi că vei reuși?

- La orice oră, draga mea. Dar e nevoie de curaj, curaj pe care nu l-am dobândit încă.

- Sau poate e comoditate, ignoranță, poate nu doresc să-mi pierd titlul.

- Titlul de singuratică? Persoana care refuză să-și autonumească propria ființă artistă, dar adoră să creeze artă?

- Exact. Mă tem că voi ajunge să merg în aceeași direcție cu această turmă ignorantă de...

- Oameni! Te temi de oameni, sau de ceea ce te-ar putea oamenii face să simți, nu-i așa?

- Nu-i neapărat teamă. Știu doar două lucruri.

- Două?

- Da, că am ajuns să cunosc prea bine o mare parte a oamenilor, pe când pe cealaltă deloc. De aceea mă feresc.

- Dar de mine nu te ferești. De ce?

- Noi formăm un întreg, precum frumosul și urâtul, arta și războiul, natura și iubirea, eu și cu tine, tu și cu mine, două persoane formând o singură ființă, o singură lume alcătuită din două existențe din universuri paralele.

- Știi care e problema ta? m-a întrebat în timp ce se ridica de pe marginea patului, tu visezi ziua și gândești noaptea, iar astfel creezi numai haos în mintea ta, un loc în care sincer n-aș dori să pășesc. Nu de alta, dar s-ar putea ca egoismul tău să nu mă mai lase să ies, să mă închidă acolo, în același fel în care ți-ai ferecat și sufletul.

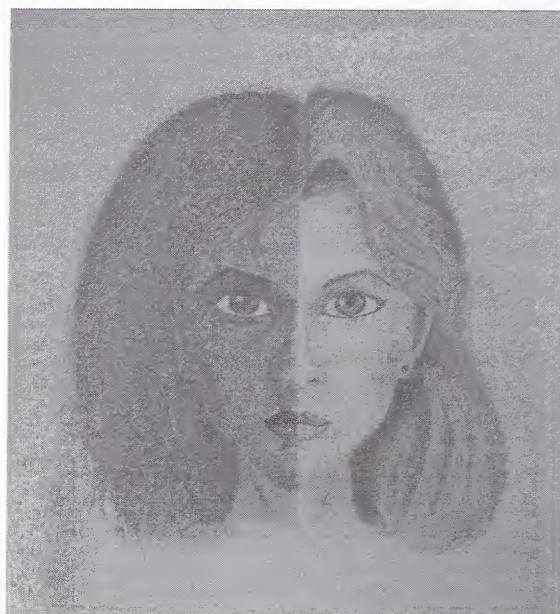
- Atunci îți doresc o noapte frumoasă și, poate, poate...

- Una furtunoasă să fie, precum gândurile tale tulburi, care doresc să schimbe lumea, dar... de fapt, tu... tu te-ai schimbat...

- Așa și trebuia, la revedere...

A dispărut printre draperiile fumurii, în adierea răcoroasă ce făcea ramurile pomilor să danseze. Tot timpul acesta mi-am pus tot felul de întrebări despre existența acestei năluci, care eram tot eu, doar că din altă lume. De ce dispărea tot timpul la o anumită oră, de ce ieșea pe fereastră, când apărea prin oglinda rece, din colțul camerei mele. Venea des, ce-i drept, și era una dintre cele mai temute apariții. Semănam fizic, semănam psihic, oare era ea ceva demult pierdut? Acum îmi dau seama! Sosea de fiecare dată la ora la care m-am născut, ea nu era alter ego-ul meu, ci geamăna demult pierdută, ea era demonul meu interior, pe ea trebuia să o înving, pentru a mă putea arăta lumii și pentru a-mi putea arăta adevărata ființă, adevărata înfățișare, adevăratele intenții și să cuceresc lumea cu ceea ce sunt.

Dar care lume? Rămâne de văzut.

Grafică Răzvan Pelle

ORDINAR

Denisa Ștefan

Yeah... here we go again...

Concomitent cu tot haosul cauzat de un banal diamant mai mic decât o unghie și pe lângă durerea imensă pe care mi-o cauza glonțul provenit din AK-47-le domnului în negru, ceva semnificativ pentru mine s-a-ntâmplat. Dar nu a durat mult. Și tocmai asta îl face semnificativ.

Stând într-un colț, cu fața înspre ușa din stânga, cu mâna dreaptă peste rană și cu cea stângă îndreptând un Glock spre ușă, am zărit, fără voință proprie, cum toată splendoarea și bunătatea mea dispărea pentru totdeauna. Pur și simplu le-am văzut zburând prin încăpere, precum ceva divin. Dar nu mă așteptam ca cele două calități de care tocmai m-am lipsit să dispară în neant.

În clipa în care cele două au dispărut, totul a dispărut. Pistolul, sângele, ușa, pereții. Tot. În locul lor a apărut o cameră aparent infinită și albă. Eram singură acum. Nu zăream niciun obiect, nu auzeam niciun sunet și nici nu mă supuneam gravitației. Chiar și hainele de pe mine au dispărut, în locul lor apărând o robă lungă și virgină ce mi-a făcut părul să tremure pentru câteva secunde, iar pe mâna stângă aveam o brățară pe care scria „Organ donor”.

Până când am realizat ce se petrecea cu mine a fost prea târziu. Să încep să alerg spre nicăieri nu puteam. Să stau pe loc și să aștept ca ordinarul să mă înghită, nu puteam. Pentru un moment chiar am început să mă panichez, dar după aceea am primit palma peste ceafă pe care o așteptam, salvarea mea.

Ceea ce trebuia să fac de la început a fost să gândesc ca mine, nu ca altcineva. Nu gândirea ta trebuia să mă scoată din acel loc terifiant, din teritoriul normalului. Eu trebuia să o fac. Cum?

De la bun început trebuia să-mi dau seama că nu sunt ca toți ceilalți, că nu sunt ordinară. La mine a funcționat. La tine?

NAȘTERE

Vera Popa

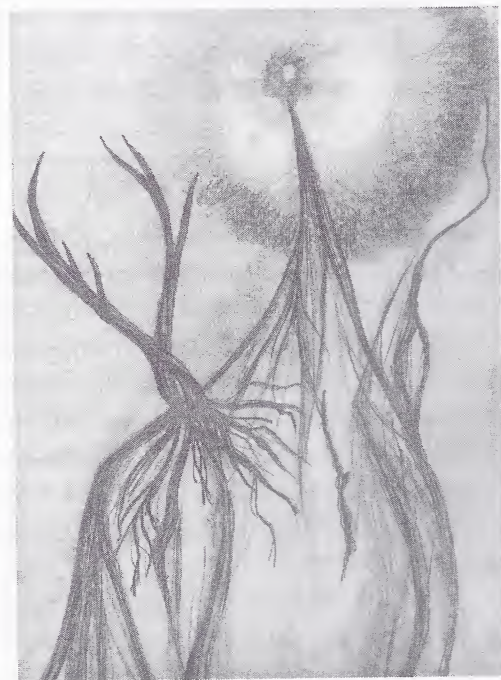
Am umblat până la marginea umbletului,
apoi m-am așezat,
am privit cerul,
am murit.

M-am scufundat în mine ca o cârțiță,
sap galerii întortocheate
în care nu străbate
nici un strop de curcubeu.

Îmi lipsesc din când în când
pietrele

pe care mă așezam
să-mi scot spinii din talpă,
mi-e dor uneori de florile de salcâm
mestecate îndelung,
mă doare absența castanului
în care mă legănam,
a macilor...

dar pământul e bun, e negru,
îmi oblojește toate dorurile,
se lipește de mine ca o burtă
ce așteaptă,
așteaptă să mă nască din nou, din mine.

Grafică Daniela Nicoraș

REORGANIZAREA ADMINISTRATIV-TERITORIALĂ A ROMÂNIEI DIN 1952

Lucian Ropa

La începutul deceniului șase al secolului al XX-lea comuniștii români și-au consolidat pozițiile în țară. Procesul stalinizării s-a încheiat în anumite domenii de activitate, în timp ce în altele a continuat și în anii următori. În anul 1950 se realizase reforma administrativ-teritorială după modelul sovietic, prin care au fost desființate județele și comunele, acestea fiind înlocuite cu regiuni și raioane. Peste numai doi ani, la recomandarea consilierilor sovietici, s-a considerat că este necesară o revizuire a acesteia.

În 11 iulie 1951, consilierii sovietici responsabili de problemele construcției de stat pe lângă Consiliul de Miniștri al Republicii Populare Române (R.P.R.), P.V. Tumanov și P.A. Arhipov, l-au informat pe Teohari Georgescu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, că au realizat un proiect de lege privind îmbunătățirea muncii organizatorice și de masă a Sfaturilor Populare, pe care organul executiv al Statului Român nu mai avea altceva de făcut decât să-l aprobe. Avem, în acest caz, un exemplu clar despre cum funcționau relațiile dintre consilierii sovietici și conducerea României la începutul anilor 1950. Consilierii sovietici dictau, de fapt, Consiliului Român de Miniștri ce trebuia să facă, iar acesta executa cu supunere ordinele. S-a ajuns, în scurt timp, la o etapă superioară de dependență, cum este acest caz, când consilierii ruși elaborează actul legislativ, nu doar îl solicită.

Aceiași doi consilieri sovietici s-au dovedit neobosiți și au elaborat în 18 august 1951 un document intitulat „Referat cu privire la reforma administrativ-teritorială în Republica Populară Română și unele lipsuri ale ei”, în care au identificat unele „lipsuri” atunci când au fost înființate unele regiuni și când s-a făcut încadrarea orașelor în categoria celor de

subordonare republicană și regională¹. Specialiștii sovietici au criticat faptul că acele orașe care sunt centre raionale au fost incluse în categoria orașelor de subordonare regională, în condițiile în care erau legate din punct de vedere politic, economic și cultural de raioanele agricole, iar consecința care a rezultat de aici a fost „separarea artificială a acestora de raioanele agricole”². A mai fost făcută recomandarea de a fi revizuită lista cu orașele de subordonare republicană, în sensul de a fi redus numărul acestora (existau 8 asemenea orașe), deoarece se aprecia că în Uniunea Sovietică au devenit orașe republicane doar acele localități al căror număr de locuitori era de peste 500.000 și care ajunseseră la un nivel de dezvoltare economică, politică și culturală peste indicii regiunii din care făceau parte³.

În privința regiunilor care fuseseră create în 1950, consilierii sovietici au făcut mai multe observații. În primul rând, au considerat că numărul acestora (28) era prea mare, deoarece aveau o suprafață mică, o populație sub 500.000 de locuitori și un număr de 4-6 raioane, pe când în U.R.S.S. regiunile au în medie câte 28 de raioane, iar suprafața și populația este mult mai mare decât a regiunilor românești⁴. Ceea ce omiteau, însă, consilierii sovietici era faptul că România avea o suprafață cât o republică de mărime medie din U.R.S.S., iar condițiile geografice erau diferite, așa încât nu se puteau face comparații prea îndreptățite. Totuși, consilierii ruși au sesizat neajunsul principal al existenței unor regiuni mici în țara noastră - cheltuieli

¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare: A.N.I.C.), *Fond Președinția Consiliului de Miniștri*, dos. 67/1951, f. 155-157.

² *Ibidem*, f. 164.

³ *Ibidem*, f. 165.

⁴ Regiunile din R.S.F.S.R. Rusă aveau în medie câte 38 de raioane, cele din R.S.S. Ucraineană câte 30 de raioane, cele din R.S.S. Bielorusă - 15, din R.S.S. Lituania - 22 de raioane la o regiune, în condițiile în care această republică sovietică avea doar 4 regiuni. Și republicile Turkmenă și Chirchiză aveau, în medie, câte 10-11 raioane de regiune. Cf. *Ibidem*, f. 168.

bugetare mari, pentru că aceste regiuni nu aveau resurse financiare pentru a-și susține aparatul bugetar. Ei au mai observat că unele raioane au fost incluse în mod artificial în componența anumitor regiuni, pe când, de fapt, ele aveau legături economice și culturale cu centrele altor regiuni. Spre exemplu, raionul Vida din regiunea Teleorman „tindea” spre București și nu spre Roșiorii de Vede⁵. Aceste observații erau corecte⁶ și le-au găsit îndreptățite și specialiștii români atunci când au făcut analiza raionării din 1950 în vederea eliminării erorilor acesteia.

În 6 septembrie 1951 a fost constituită o Comisie de Partid pentru analiza contestațiilor privind unitățile administrativ-teritoriale rezultate în urma raionării din 1950. Comisia era formată din Teohari Georgescu, Emil Bodnăraș, Miron Constantinescu, Leonte Răutu și Ion Vințe⁷. Pe lângă această Comisie de Partid, Consiliul de Miniștri a creat o Comisie Centrală care să studieze problema organizării administrative și să elaboreze propuneri asupra modificărilor Legii Raionării. În acest fel, era respectată recomandarea făcută de consilierii sovietici de a se crea o comisie guvernamentală care să se ocupe de reorganizarea administrativ-teritorială a României. Comisia Centrală era formată din trei membri: Florea Tiță, Aurel Duca și Filip Ciobotaru⁸.

Membrii Comisiei Centrale de raionare s-au deplasat în teritoriu în toamna și iarna anului 1951 pentru a rezolva diferite situații neclare. În zilele de

31 octombrie și 1 noiembrie 1951, Enea Turcanu, delegat de C.C. al P.M.R., Filip Ciobotaru, delegat al Secției Organizatorice din cadrul aparatului Consiliului de Miniștri și Aurel Sava, șef de serviciu și delegat al subcomisiei de raionare, s-au aflat în orașele Tecuci, Focșani și Bârlad pentru a discuta problemele de raionare ale regiunilor Putna și Bârlad. Cei trei reprezentanți de la București au purtat discuții atât cu liderii regionali din Putna (prim-secretarul P.M.R., Teodorescu, și președintele Sfatului Popular Regional, Ghiță Marin), cât și cu cei din Bârlad (prim-secretarul regional, Oroș și președintele Sfatului Popular Regional, Radu Iancu), după care au analizat materialul statistic care li s-a pus la dispoziție. În urma acestor investigații, au concluzionat că este potrivit să se înființeze o regiune care să reunească raioanele regiunii Putna și căreia să i se mai atașeze raioanele Răchitoasa, Bârlad și Murgeni de la regiunea Bârlad și raionul Râmnicu-Sărat de la regiunea Buzău⁹. O chestiune care le-a atras atenția a fost găsirea unei capitale a viitoarei regiuni, având de optat între cele trei orașe importante din zonă: Tecuci, Bârlad și Focșani, ei decidându-se în final pentru orașul Focșani. Au apreciat că acesta era situat într-o poziție centrală și că „este bine așezat din punct de vedere al mijloacelor de comunicație”, pe când Tecuciul era „prea puțin dezvoltat”, iar Bârladul era așezat „excentric (...) și într-o zonă inundabilă”¹⁰.

Cu privire la regiunile României, s-a constatat că șapte din cele 28 de regiuni au o populație mai mică de 400.000 de locuitori, iar șase regiuni au o suprafață însemnată mai mică de 200.000 de hectare. Alte cauze care impuneau rectificarea împărțirii administrative au fost: lipsa unor centre industriale în anumite regiuni, existența unor orașe-

⁵ *Ibidem*, f. 169-170.

⁶ Observația consilierilor sovietici potrivit căreia există regiuni care au ca și reședințe orașe de 10-25.000 de locuitori și care nu posedă posibilități de a găzdui instituțiile regionale de stat, instituții de învățământ sau organizații de partid era cât se poate de acoperită de realitate. Așa erau capitalele regiunilor Teleorman, Bârlad, Năsăud etc. Cf. *Ibidem*, f. 170.

⁷ *Idem*, *Fond C.C. al P.C.R.-Cancelarie*, dos. 101/1951, f. 1.

⁸ *Idem*, *Fond Președinția Consiliului de Miniștri*, dos. 67/1951, f. 131.

⁹ S-a făcut propunerea ca raioanele Huși și Vaslui, din cadrul regiunii Bârlad, să fie atașate la regiunea Iași. Cf. *Ibidem*, f. 18.

¹⁰ *Ibidem*, f. 21.

reședință care aveau o importanță mică pe plan politic și economic, orientarea economică a unor raioane spre regiunile vecine¹¹. Drept urmare, s-a propus desființarea regiunilor: Ialomița, Teleorman, Vâlcea, Severin, Rodna, Botoșani, Bârlad și Buzău. Pentru fiecare regiune propusă spre suprimare au fost aduse argumente și au fost înaintate propuneri pentru a fi integrată în regiunile limitrofe.

Specialiștii români au recomandat desființarea tuturor orașelor de subordonare republicană, cu excepția Bucureștiului, apreciind că celelalte orașe nu îndeplinesc criteriile pentru acest rang. Ei citau în cuprinsul referatului pe care l-au întocmit din materialul elaborat de consilierii sovietici, care la rândul lor îl reproduceau pe Stalin, așa că se făcea ușor legătura cu „tatăl popoarelor”. Referitor la orașele de subordonare regională, s-a propus să rămână cu acest statut doar reședințele regionale și încă două orașe (Brăila, Turnu Severin)¹², al căror specific industrial „este prea puțin legat de activitatea economică a raionului din care fac parte”¹³.

În aprilie 1952, Comisia mandatată de Consiliul de Miniștri să elaboreze propunerile pentru reorganizarea administrativ-teritorială a teritoriului României a redactat un nou material în care a emis ipoteza reducerii numărului de regiuni de la 28 la 20. Regiunile în care urma să se dividă teritoriul național erau: Arad, Bacău, Baia Mare, Bârlad, Bistrița, București, Câmpulung, Cluj, Constanța, Craiova, Galați, Hunedoara, Iași, Oradea, Ploiești, Pitești, Sibiu, Stalin, Târgu Mureș și Timișoara¹⁴.

¹¹ *Ibidem*.

¹² În referatul Comisiei Centrale a fost inclus un paragraf care ne aduce la cunoștință că unii membri ai Comisiei au propus ca în categoria orașelor regionale să fie incluse și localitățile Botoșani, Buzău, Reșița, Roman, Satu-Mare și Hunedoara. Cf. *Ibidem*, f. 9.

¹³ *Ibidem*, f. 8-9.

¹⁴ *Ibidem*, dos. 67/1951, f. 40.

Dacă analizăm comparativ propunerile avansate acum de Comisie cu cele din toamna anului 1951, constatăm existența unor diferențe esențiale. Astfel, în toamna anului 1951 se făcuse propunerea de desființare a regiunii Rodna și de integrare a acesteia în regiunile vecine, pe când acum s-a recomandat ca pe teritoriul acestei regiuni să ia naștere o regiune mai întinsă, ce va fi numită Bistrița. De asemenea, dacă în 1951 se ceruse desființarea regiunii Sibiu și includerea ei în regiunea Stalin, în 1952 aceasta apare ca regiune de sine stătătoare. Ceea ce este și mai surprinzător este faptul că din toamna lui 1951 și până în primăvara lui 1952 se renunțase la înființarea Regiunii Autonome Maghiare, pentru că în tabelul final înaintat de Comisie apărea regiunea Mureș. Regiunile care își măreau teritoriul considerabil erau: București, Iași, Timișoara, Craiova, Pitești și Ploiești, spre deosebire de 1951 când în această enumerare figura și regiunea Cluj¹⁵.

Comisia era totuși realistă atunci când menționa că se vor cerceta ulterior modificările de adus unor regiuni și, drept urmare, făcea propunerea ca „deocamdată regiunile din R.P.R. să fie reduse ca număr de la 28 la 20”. Se mai recomanda ca regiunilor să li se dea denumirea orașului de reședință, cu excepția regiunii Hunedoara care va purta numele orașului omonim și nu pe cel al reședinței sale Deva¹⁶.

Un număr de opt regiuni (Baia Mare, Oradea, Cluj, Rodna, Mureș, Stalin, Sibiu, Hunedoara) se preconiza să rămână neschimbate față de raionarea din 1950, întrucât în cazul acestora există „unele probleme” și „sunt necesare măsuri speciale pe linie de Partid și de Stat”¹⁷. Putem emite ipoteza că aceste regiuni ardelenice aveau o situație incertă deoarece nu se știa încă dacă va deveni realitate Regiunea Autonomă Maghiară. Dacă în toamna anului precedent se discuta ca fiind

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*, f. 39.

¹⁷ *Ibidem*, f. 30.

o certitudine constituirea unei regiuni autonome pentru maghiari, peste numai o jumătate de an conducerea de partid și de stat a României ezita să pună în aplicare proiectul regiunii autonome, deoarece spera la o schimbare de poziție a conducerii sovietice în această chestiune. Viitorul apropiat a infirmat iluziile liderilor români.

Regiunea București trebuia să devină cea mai întinsă din țară prin atașarea regiunii Teleorman și a celei mai mari părți din regiunea Ialomița. Era proiectată să aibă 18 raioane, (întocmai ca în proiectul elaborat în octombrie 1951), care îi ofereau o suprafață arabilă de aproape 1,4 milioane hectare, ceea ce o plasa pe primul loc între regiunile țării. O altă regiune întinsă trebuia să fie regiunea Craiova, care lua naștere din unirea regiunii Dolj cu regiunea Gorj și care câștiga prin „zonele muntoase și deluroase ale Gorjului mari perspective de dezvoltare a industriilor extractivă și forestieră”¹⁸.

Actul legislativ care a consfințit modificările administrativ-teritoriale la nivel regional din anul 1952 a fost Decretul nr.331 privind modificarea Legii nr. 5/1950, pentru raionarea administrativ-economică a teritoriului Republicii Populare Române, document elaborat în 19 septembrie 1952¹⁹. Potrivit acestui decret, au fost modificate articolele 9 și 10 din Legea Raionării, consecința fiind reducerea numărului regiunilor la 18. Acestea erau următoarele: Arad, cu reședința Arad; Bacău, cu reședința Bacău; Baia Mare, cu reședința Baia Mare; Bârlad, cu reședința Bârlad; București, cu reședința București; Cluj, cu reședința Cluj; Constanța, cu reședința Constanța; Craiova, cu reședința Craiova; Galați, cu reședința Galați; Hunedoara, cu reședința Deva; Iași, cu reședința Iași; Oradea, cu reședința

Oradea; Pitești, cu reședința Pitești; Ploiești, cu reședința Ploiești; Stalin, cu reședința Orașul Stalin; Suceava, cu reședința Suceava; Timișoara, cu reședința Timișoara; Regiunea Autonomă Maghiară, cu reședința Târgu Mureș²⁰.

Împărțirea administrativ-teritorială a României (1952-1956)

http://ro.wikipedia.org/wiki/Regiunile_Republicii_Populare_Romane

Această diminuare a numărului regiunilor s-a realizat ca urmare a faptului că regimul comunist a urmărit să realizeze o maximă concentrare și centralizare a puterii politice²¹. Cele 10 regiuni desființate în 1952 (Botoșani, Buzău, Gorj, Ialomița, Putna, Rodna, Severin, Sibiu, Teleorman și Vâlcea)²² au fost împărțite între regiunile vecine. În urma acestei comasări, a crescut numărul raioanelor în majoritatea regiunilor: Arad are acum 6 raioane față de 5 câte avea în 1950, Baia Mare: 8 față de 7, Bârlad: 8 față de 5, București: 18 față de 8, Cluj: 14 față de 8, Constanța: 7 față de 6, Craiova: 20 față de 9, Galați: 8 față de 7, Hunedoara: 8 față de 7, Iași: 9 față de 7, Pitești: 13 față de 8, Ploiești: 14 față de 7, Stalin: 8 față de 7, Suceava: 11 față de 6, Timișoara: 9 față de

¹⁸ Ibidem, f. 37.

¹⁹ Decretul nr. 331 privind modificarea Legii nr.5/1950 pentru raionarea administrativ-economică a teritoriului Republicii Populare Române, în *Buletinul Oficial al R.P.R.*, nr. 50, din 27 septembrie 1952, p. 471 – 472.

²⁰ Ibidem.

²¹ Lucian Ropa, „Introducerea modelului sovietic în organizarea administrativ-teritorială a României (1950-1968)”, în *Cele Trei Crișuri* (Oradea), 2010, nr. 1-6, p. 44.

²² Arhivele Naționale-Serviciul Județean Bihor (în continuare A.N.S.J. Bihor), *Fond Sfatul Popular al Raionului Marghita*, dos. 30/1951, f. 11.

4, Regiunea Autonomă Maghiară: 9 față de 8.²³

Excepții de la această regulă au constituit regiunea Bacău, căreia i se redusese numărul raioanelor cu unul față de 1950, și regiunea Oradea, care și-a păstrat același număr de raioane. Evident că această creștere a numărului raioanelor din aproape fiecare regiune s-a datorat nu doar desființării celor 10 regiuni, ci și hotărârii conducerilor regiunilor de a înființa noi raioane, putându-se exercita, în acest fel, un control mai strict al autorităților asupra locuitorilor.

Se mai poate observa că patru dintre regiuni și-au schimbat denumirea față de anul 1950: regiunea Prahova a devenit Ploiești, regiunea Argeș a devenit Pitești, regiunea Bihor a devenit Oradea, iar regiunea Dolj a luat numele de Craiova. Acum toate regiunile aveau numele orașului de reședință, care era și cel mai important centru industrial al regiunii, fiind imitat întru totul modelul sovietic.

În 24 septembrie 1952, deputații Marii Adunări Naționale au votat noua Constituție (324 de voturi pentru și zero voturi împotriva), care a marcat aservirea României față de U.R.S.S.

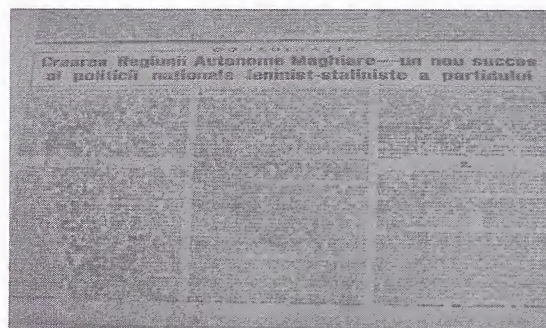
București, septembrie 1952. Nicolae Ceaușescu vorbind la cea de a XIII-a sesiune a Marii Adunări Naționale, cu prilejul votării Constituției Republicii. (sept. 1952) (Sursa: „Fototeca online a comunismului românesc”, Cota: 9/1952)

În capitolul introductiv al Constituției se făcea precizarea că:

²³ Lucian Ropa, *Contribuții la cunoașterea modificărilor administrativ-teritoriale din județul Bihor în perioada 1944-1968*, Oradea, Editura Primus, 2009, p. 80-81.

„Alianța cu marea Uniune Sovietică, sprijinul și ajutorul său dezinteresat și frățesc asigură independența, suveranitatea de stat, dezvoltarea și înflorirea Republicii Populare Române”²⁴. Se spunea, astfel, explicit că statul român se află într-un raport de dependență față de U.R.S.S. Comuniștii, de fapt, au avut ca obiectiv să instituie pe plan local organe administrative cărora poporul să le fie obediente și în nici un caz să nu existe implicarea cetățenilor în administrația regională și raională. Deși multe articole ale Constituției sunau în mod democratic, mai ales cele privitoare la drepturile cetățenilor, nimeni nu le respecta.

Constituția din septembrie 1952 prevedea și constituirea Regiunii Autonome Maghiare, care avea o suprafață de 13.550 km² și o populație de circa de 656.000 de locuitori, dintre care 526.000 erau maghiari și 123.000 români. Limbile oficiale ale acestei regiuni erau româna și maghiara, putem, așadar, vorbi despre caracterul bilingv al acesteia²⁵. De asemenea, putem observa că noua entitate administrativ-teritorială nu era în întregime maghiară, deoarece peste 20% din populație era românească (locuitorii de origine română erau majoritari în raioanele Reghin și Toplița), astfel Regiunea Autonomă Maghiară a dobândit un caracter binațional.

Scântea, nr. 2413, 30 iulie 1952, p. 2

²⁴ Eleodor Focșeneanu, *Istoria constituțională a României 1859-1991*, București, Editura Humanitas 1992, p. 113.

²⁵

http://ro.wikipedia.org/wiki/Regiunea_Autonomia_Maghiara (consultat în 09.06.2014, ora 20,20)

NOUA ORDINE MONDIALĂ ȘI SUMMITUL DE LA MALTA DIN 2-3 DECEMBRIE 1989

Claudia Tișe

Pe parcursul timpului, mereu se produc evenimente majore sau minore care influențează, marchează sau schimbă evoluția istorică a Lumii. Astfel de evenimente apar doar în momentele în care, datorită necesității evitării unor tensiuni distructive, marile puteri ajung la concluzia obligativității conlucrării politice, economice, în ce privește securitatea internațională sau colaborarea politico-diplomatică și înțelegerea dintre ele.

Un astfel de moment a avut loc în anul 1989, un moment al finalizării războiului rece, moment în care SUA, URSS și statele Vest Europene vor reuși să ajungă la un numitor comun, privind politica mondială¹. Tot mai mult, în lucrările de specialitate se vorbește despre „o nouă ordine mondială”. Această ordine mondială, începând cu anii ‘70, a influențat prin deciziile sale evoluția politică a lumii, încă din timpul războiului rece². De asemenea există speculații privind formarea unei „Trilaterale” economice dintr-un grup de mari magnați economici, oameni de afaceri, bancheri, industriași, din toată lumea care, prin activitățile lor dirijează din umbră evoluția economică și politică a statelor lor. Acest grup de oameni de afaceri se reunesc de pe trei continente: America, Zona Pacifică a Asiei (Japonia) și Europa. Prezența lor în guvernele marilor puteri contemporane și controlarea unor decizii economice și politice importante în NATO, Uniunea Europeană, Parlamentul European, Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional sau fostul Grup G20, sunt evidente și demonstrate în geopolitica internațională³.

Cert este că, evenimentele majore ale anului 1989 au fost pregătite din timp, și ele marchează interesul marilor puteri, la momentul respectiv, privind Europa Centrală, Asia, Peninsula Arabă, Nordul Africii sau America Centrală și de Sud. Politicile mondiale sunt elaborate „cu bătaie lungă”, pe termeni de 20-30 de ani în care, deși se pot schimba guvernele, politica trasată se aplică indiferent de forma de guvernare.

Dacă este să dăm crezare lui Victor Roncea, în anul 1989, sferele politice internaționale urmăreau să impună o nouă orientare politică și economică mondială. SUA a fost interesată să testeze modul în care Uniunea Sovietică, în condițiile aplicării reformelor din perestroika și a destinderii inițiate de Mihail Gorbaciov, se putea reintegra în economia mondială, renunțând la propriile interese militariste și centraliste din sfera sa de influență. Primele tatonări politice între SUA și Uniunea Sovietică încep încă din 1988, implicând intens serviciile secrete, spionajul internațional relațiile bilaterale sovieto-americane⁴.

La sfârșitul anilor ‘80, Lumea era în fierbere. Războiul rece cunoaște o destindere politică și economică, moment în care Uniunea Sovietică și SUA au fost gata să pună capăt tensiunilor, semnând o serie de tratate de neproliferare a armamentului nuclear, de reducere a acestui armament, de colaborare politică și militară și de reconsiderare a sferelor de influență. Bineînțeles că Mihail Gorbaciov, liderul de atunci al Imperiului Sovietic, nu și-a imaginat că, reformele sale politice interne și externe, vor duce în final la prăbușirea sistemului comunist nu doar în Europa Centrală, ci și în propria sa țară⁵.

Devenind secretar general în 1985, Gorbaciov are nevoie de o nouă orientare politică, care să-i legitimeze autoritatea în Uniunea Sovietică. În anul 1985, cu toată

¹ Ioan Scurtu, „The Malta Summit”, din 22 decembrie 2011, în <http://www.ioanscurtu.ro/themalta-summit>, p.1-14.

² „The Brussels Journal”, 27.02.2016.

³ „New York Times”, 24 decembrie 1989.

⁴ Larry, L Watts, „Ferește-mă, Doamne de Prieteni,” ed. Rao, București, 2011.

⁵ Padraic Kenney, „Carnavalul revoluției: Europa Centrală, 1989”, ed. Curtea Veche, 2007, p. 7-467.

extinderea influenței sovietice din lume, politica de etatizare, centralismul excesiv, închistarea politică, controlul excesiv al sistemului economic și politic, lipsa drepturilor omului, au transformat Uniunea Sovietică într-un stat falimentar, atât din punct de vedere economic, cât și politic. La rândul ei, Europa Centrală trecea și ea prin modificări similare. Controlul sferelor de influență a devenit tot mai dificil pentru Moscova. Deși se străduia să nu-și arate slăbiciunile, Uniunea Sovietică a trecut printr-o criză a propriului său sistem, statele membre ale Pactului de la Varșovia căutând să profite de acest lucru. Ele au început să manifeste tot mai multă independență față de Moscova. Guvernul sovietic căuta să contracareze aceste tendințe prin izolarea, în cadrul Pactului de la Varșovia sau în CAER, a unor state ca România, Albania sau Iugoslavia. Ca urmare, relațiile cu aceste state satelit au devenit mai tensionate și mai reci. Economia sovietică stagnează, iar criza petrolului din 1980 a determinat scăderea veniturilor valutare ale guvernului de la Moscova⁶. În aceste condiții, noua conducere a fost obligată să modifice sistemul economic și politic din Uniunea Sovietică.

Guvernul american și statele Vest Europene au urmărit cu interes modul în care Mihail Gorbaciov și-a implementat treptat schimbările din sistemul sovietic. El însuși a ajuns la concluzia că, pentru a supraviețui noilor modificări politice și economice din lume, Uniunea Sovietică are nevoie de schimbări structurale profunde⁷.

Începând cu anul 1985, în literatura de specialitate se vorbește tot mai mult de „factorul Gorbaciov”, datorită politicii de destindere, deschidere spre Occident și mai ales spre SUA, care a generat în final prăbușirea sistemului sovietic comunist. Noul lider de la Moscova a încercat să

reformeze acest sistem începând cu puterea din interiorul partidului. Dacă această renovare „de sus și din interior” a sistemului socialist a fost primită cu simpatie de popor, ea va fi combătută de vechii lideri comuniști din Comitetul Central de Partid care-și vedeau periclitare propriile interese politice. Prin perestroika și prin glasnost, se relaxează sistemul de cote care vor duce la dezvoltarea unei proprietăți private a întreprinderilor și se deschide calea spre investiții străine. Acest principiu economic nu era compatibil cu sistemul de etatizare centralizată pe care se baza regimul sovietic. După 1990, rezervele de petrol și gaze naturale ale Uniunii Sovietice o vor propulsa ulterior spre rolul unui partener economic important în Europa Occidentală și în lume, fapt care până la acea dată era de neconceput în nomenclatura de partid. Prin măsurile de relaxare a cenzurii și prin glasnost, s-a oferit astfel o oarecare libertate a presei interne, urmată de o transparență a instituțiilor statului. Ele au fost menite să combată opoziția politică din partid, clicile și reducerea corupției la nivelul conducerii sovietice. Aceste măsuri, deși l-au făcut simpatic față de popor pe noul lider de la Kremlin, au creat o opoziție antigorbaciovistă, care la finalul anului 1991, îl va costa puterea.

Între 1980 - 1989, gesturile Uniunii Sovietice nu a convins totuși Occidentul că regimul de la Moscova va fi dispus să renunțe în vreun fel la sferele sale de influență. Pe de altă parte, cu toate greșelile sale de calcul politic și diplomatic, Mihail Gorbaciov nu poate fi acuzat de naivitate politică. Pe plan internațional, a preluat conducerea colosului sovietic într-un moment delicat, asumându-și până la capăt efectele politicii aplicate. Pe plan politic intern, momentul de turnură survine în vara anului 1988, când la a XIX-a Conferință a PCUS, Gorbaciov își anunță tezele sale, prin care abandonează „doctrina Brejnev” privind pretenția sovietică de a interveni militar în

⁶ John Lewis Gaddis, *„Russia, the Soviet Union and the United States. An Interpretative History”* („Rusia, Uniunea sovietică și Statele Unite ale Americii. O istorie interpretată”), ed. Mc Graw-Hill, 1990, p.74-214.

⁷ Ibidem, *„Războiul rece”*, ed. Rao, București, 2006.

statele din Europa Centrală, dacă autoritatea și influența sa sunt amenințate ⁸.

Pe de altă parte, politica dusă de Gorbaciov a determinat în final dizolvarea sistemului sovietic din Europa Centrală, ducând la dezmembrarea Uniunii Sovietice prin lovitura de stat din 1991. A fost momentul în care, sprijinit de Securitate, Boris Elțin va prelua puterea politică, întorcând Rusia spre sistemul democratic.

Se vorbește mult de occidentalismul lui Mihail Gorbaciov, de apropierea sa față de SUA. A fost considerat „omul potrivit la locul potrivit”. După o lungă perioadă de rivalitate politico-militară cu SUA, liderul sovietic a reacționat cu precauție, implementând însă destul de încet anumite reforme, fapt care îl va costa în final cariera politică. De asemenea, crezând în noua ordine mondială, a privit cu încredere spre apropierea de SUA, sperând să regăsească în viitorul președinte american, George Bush, un partener diferit de vechea guvernare de la Washington. În anul 1989, încă spera că poate să salveze sistemul socialist, lăsând independența statelor sale din Europa Centrală și refuzând să se amestece militar în transformările care au survenit odată cu mișcările revoluționare din acel an ⁹.

Reducerea unilaterală de trupe se finalizează în ianuarie 1989 și vizează doar forțelor sovietice din Europa Centrală cu un procentaj de 14%. Conform înțelegerii sovieto-americane are loc diminuarea producției de armament. Gorbaciov se temea că posibilele intervenții armate în evenimentele din 1989 ar fi periclitat fragila relație dintre Est și Vest ¹⁰.

Mihail Gorbaciov are la 17 ianuarie 1989 prima întâlnire oficială cu „noua ordine mondială”. Este momentul în care primește vizita „Trilateralei” la Moscova. La întrunire, din partea SUA a participat Henry Kissinger, reprezentant al Vestului

Europei a fost Valery Giscard d’Estaing, iar din partea Asiei, japonezul Yasuhiro Nakasone ¹¹. Această întâlnire a avut ca scop testarea modului în care Uniunea Sovietică se putea integra în noua ordine mondială. S-a testat și abordarea sovietică față de noua economie mondială. Se lansează ideea că, în următorii 20-30 de ani, se va contura o nouă Uniune Europeană care va tinde treptat spre federalizare. Rusia a fost sfătuită să se pregătească de integrare în această „Europă Federală”. I se cerea Uniunii Sovietice să-și schimbe modul de percepere al politicii mondiale și se pregătea o nouă alianță între Rusia, SUA și Vestul Europei ¹².

Deși întâlnirea cu Trilaterală de la Moscova nu îi creează o încredere foarte mare, Mihail Gorbaciov este dispus să aștepte alegerile de la Washington. Pe de altă parte este decis să continue apropierea de Occident și SUA, dorind să facă parte din noua ordine mondială ca factor decisiv. Dialogul sovieto-american începe încă din 18 ianuarie 1989, când Henry Kissinger, fost secretar de stat al Departamentului de Stat al SUA, îi propunea lui Mihail Gorbaciov organizarea unor negocieri la nivel înalt între SUA și URSS. Discuțiile se poartă în jurul trasării noilor sfere de influență și a intereselor celor două puteri în Europa, începând cu anul 1990 ¹³. Apropierea sovieto-americană la Malta a rămas mult timp secretă, deși presa occidentală a prezentat evenimentul, fără ca subiectele de discuție să fie cunoscute în detaliu. Ea a avut loc pe puntea vasului Maxim Gorki, într-o atmosferă destinsă ¹⁴.

Întâlnirea de la Malta din 2-3 decembrie 1989 formează o cotitură importantă în relațiile dintre Uniunea

¹¹ Despre Valery Giscard d’Estaing se știe că a fost autorul Constituției Europene, elaborate în anul 2002.

¹² Vezi „New York Times”, din 24 decembrie 1989; vezi, www.ronca.ro.

¹³ Vezi, „Malta. Decembrie 1989. Stenograma sovietică a întâlnirii de la Malta. 2-3 decembrie 1989” în *Caietele Revoluției*, nr. 3-4, 2012, Institutul Revoluției române din Decembrie 2012.

¹⁴ Vezi „New York Times”; CNN; BBC; Times, din 2-3 decembrie 1989.

⁸ Adrian Pop, „Factorul Gorbaciov”, în „Sfera politicii”, nr. 165, p. 1-10; și în <http://www.sferapoliticii.ro>.

⁹ Helene Carrere d’Encausse, „URSS a murit, trăiască Rusia!”, ed. Artemis, București, 2010, p. 11-225.

¹⁰ Adrian Pop, idem, p. 4-5.

Sovietică și Occident. Se reîmpart din nou sferile de influență în lume, întâlnirea fiind asemănată cu Tratatul de la Ialta din 1945. Având în vedere interesele americane pe mapamond și dorința Uniunii Sovietice de a supraviețui în momentele de criză ale anului 1989, cele două puteri au fost dispuse să discute în mod deschis și personal problemele de interes politic, diplomatic, militar și economic¹⁵.

George Bush a venit la această întâlnire cu Gorbaciov, după ce în prealabil a avut consultări cu guvernele Marii Britanii, Franței, RF Germania și Italia. Venea cu un mesaj clar, de finalizare a războiului rece și căutarea unui consens în viitorul apropiat. SUA era interesată de expansiunea NATO spre Europa Centrală și înlăturarea sistemelor comuniste din regiune. Dorea o nouă împărțire a sferelor de influență care să-i asigure pe viitor acces spre rezerve naturale și puncte geostrategice sigure. Interesul american era ridicat pentru zona Mării Negre. Pe de altă parte, mesajul Uniunii Europene era și el clar: aceasta a cerut ca SUA să respecte în negocierile cu Gorbaciov toate înțelegerile convenite cu statele Vest Europene, conform cărora fiecare din părți să joace un rol sporit în influențarea situației din Europa de Est. În acest fel, Uniunea Europeană încerca să se asigure că își poate susține propriile interese în această regiune¹⁶.

Pe de altă parte, nici Mihail Gorbaciov nu a venit la Summit nepregătit. A analizat oferta americană cu atenție. Înainte de a accepta participarea la întrunire, s-a consultat cu Gheorghi Șahnazarov, consilierul personal pentru Europa de Est. În memoriile sale, Gorbaciov analizează zilele anului 1989, căutând să înțeleagă mai bine evoluția evenimentelor politice mondiale care au urmat dialogului de la Malta. Documentele

publicate fac parte din stenogramele sovietice ale Summitului de la Malta¹⁷.

Malta poate fi considerată și ca un „proiect al noii ordini europene”, unde au fost tranșate noile sfere de influență¹⁸. În timp ce Gorbaciov realizează pierderea influenței sovietice în Europa Centrală, SUA, prin NATO, se asigură că își poate extinde controlul și în această parte a Europei. Timp de două zile, au fost negociate treptat, controlul american asupra Americii Latine, în Peninsula Arabă, retragerea influenței sovietice din Afganistan, problema Iraniană, prohibiția globală a armelor chimice, problema amestecului american în Libia.

Gorbaciov îl asigură pe Bush că Uniunea Sovietică nu dorește pornirea unor noi conflicte militare, recunoscând necesitatea reorganizării relațiilor sovieto-americane și a sferelor de influență. Probabil că a sperat obținerea controlului altor teritorii, dacă se retrage din anumite zone tensionate. Ca urmare, se grăbește să-l asigure pe omologul său american că Uniunea Sovietică nu vede în SUA un dușman. Spera o cooperare în sfera economică, politică și militară, susținând realizarea unei „securități mutuale comune”¹⁹. Se dorește semnarea unui Tratat de Reducere a Armamentului Nuclear între SUA și URSS (START I), tratat care se va finaliza în 1990²⁰. S-a pus problema unei noi cooperări militare, combaterea terorismului afgan, Bush cerând explicit lui Gorbaciov oprirea susținerii lui Najibulah în Kabul²¹. Sunt analizate necesitatea unei colaborări la nivel de servicii secrete, la nivel diplomatic, politic și economic, sperându-se realizarea unui consens și o

¹⁵ Lavinia Betea, „Întâlnirea cu Gorbaciov din decembrie '89. Axa Ialta - Malta, via București”, în www.jurnalul.ro/campaniile-jurnalul/dec-89.

¹⁶ Vezi „The Brussels Journal”, din 27 februarie 2006.

¹⁷ M.S. Gorbaciov, „Years of Difficult Decisions” („Anii unor decizii dificile”), ed. Alfa-print, 1993, p. 152-185.

¹⁸ Aurel L. Rogojan, „Fereastra serviciilor secrete. România în jocul strategiilor globale”, ed. Compania, București, 2011, p. 149-168.

¹⁹ Vezi, „Malta. Decembrie 1989. Stenograma sovietică a întâlnirii de la Malta. 2-3 decembrie 1989” în *Caietele Revoluției*, nr. 3-4, 2012, Institutul Revoluției române din Decembrie 2012, p. 31-33.

²⁰ Ibidem.

²¹ Idem, p. 39.

mai mare deschidere sovieto-americană. S-a pus problema necesității unei cooperări militare active între NATO și trupele Pactului de la Varșovia. S-a dorit modificarea naturii confruntărilor dintre cele două organisme.

Problema recunoașterii status-quo-ului teritorial sovietic și a influenței economice din Europa a generat dezbateri mai aprinse. Deși a înțeles că întoarcerea la ce a fost înainte de 1988 nu mai este posibilă, Gorbaciov nu dorește să renunțe la controlul complet asupra Europei Centrale. În memorii, a considerat că făcând anumite concesii în ce privește neamestecul real în problemele interne ale statelor satelit, îi va permite păstrarea acestora în propria sferă de influență²².

Pe de altă parte, să nu uităm că începând cu primăvara anului 1989, în Europa Centrală au izbucnit revoluțiile din Polonia și Cehoslovacia, Ungaria își deschide granițele spre Occident, iar Zidul Berlinului se prăbușește. Până în 1990 se pune problema reunificării Germaniei. Gorbaciov și-a respectat promisiunea de a nu interveni în reprimarea acestor mișcări, sperând să păstreze controlul imperiului său, sau cel puțin, a regiunilor care au mai rămas din el.

Este interesat de modul în care guvernarea Bush a văzut cooperarea în regiunea Europei Centrale. De cealaltă parte, Bush ridică pretenții asupra recunoașterii reunificării Germaniei de către Moscova²³. Din dezbateri rezultă faptul că rapiditatea cu care s-au derulat evenimentele din 1989 în Europa Centrală și „efectul lor de domino” au surprins atât Moscova, cât și pe americani. Cele două părți au recunoscut sensibilitatea acestor discuții asupra temei reunificării Germaniei, dar Bush era decis să nu renunțe la propunerile făcute.

²² Victor Sebestyen, „1989, prăbușirea Imperiului sovietic”, Ed. Săptămâna Financiară, București, 2009, p.237-252.

²³ Vezi, „Malta. Decembrie 1989. Stenograma sovietică a întâlnirii de la Malta. 2-3 decembrie 1989” în *Caietele Revoluției*, nr. 3-4, 2012, Institutul Revoluției române din Decembrie 2012, p 34-39.

Gorbaciov cere ca reîmpărțirea zonelor de influență din Europa Centrală să se realizeze conform Tratatului de la Helsinki din 1975, propunând și posibilitatea semnării unei înțelegeri similare pe viitor. Își arată îngrijorarea privind creșterea influenței occidentale americane în Europa Centrală, prin răspândirea unor valori occidentale democratice legate de drepturile și libertățile cetățenești, dreptul popoarelor să-și aleagă forma de guvernare, dreptul la autodeterminare, alegeri libere, retragerea trupelor sovietice definitiv din statele Europei Centrale. Se pune problema impunerii pluralismului politic în aceste state și stimularea pieței libere de desfacere. De asemenea, Bush ridică pretenții de control a regiunii Mării Baltice, încercând să reducă astfel, influența sovietică din zonă.

SUA nu dorește să se implice direct în evenimentele din România, Cehoslovacia sau RDG, fiind conștientă că evenimentele odată începute în regiune, nu mai pot fi oprite, iar urmările lor pot avea efectul unui bumerang politic și geostrategic. Pe de altă parte, SUA a monitorizat cu atenție, prin intermediul serviciilor secrete, mișcările de revoltă anticomunistă din Europa Centrală. În urma lor, a decis că este mai înțelept să aștepte să observe finalitatea acestor mișcări, monitorizând cu atenție modul în care Moscova urma să gestioneze crizele.

După terminarea negocierilor, Gorbaciov nu mai părea atât de sigur de sine. A înțeles că Europa și Lumea sunt în curs de schimbare, iar el nu mai poate modifica nimic. Singurul său interes va rămâne salvarea Uniunii Sovietice de la un posibil colaps economic și politic. A sperat că începând cu anul 1990, Uniunea Sovietică să facă parte din noua Europă care se configura deja la Malta²⁴.

Și nu pot să închei acest articol fără să meditez puțin asupra efectelor care au rezultat în urma evenimentelor din anul 1989. În primul rând, prin Summitul de la

²⁴ Idem, p. 37-40.

Malta se pune capăt în mod oficial Războiului Rece. Uniunea Sovietică va pierde treptat controlul Europei Centrale prin revoluțiile de catifea care au loc în anul 1989. Singura mișcare violentă și sângeroasă va avea loc doar în România. S-au pus bazele unei noi Europe și a unei noi ordini mondiale bazate pe extinderea NATO și a Uniunii Europene. Apare o lume multipolară. Asistăm la reducerea dramatică a cheltuielilor militare sovietice în favoarea NATO. Are loc criza economică a Uniunii Sovietice care duce la colapsul ei economic, datorită nesustenabilității și rigidității etatizate a statului.

În final, reformele lui Gorbaciov au dus la dezmembrarea Uniunii Sovietice și la înlăturarea lui de la putere. La 21 decembrie 1991, în locul Uniunii Sovietice se formează Comunitatea Statelor Independente. Noua Comunitate însă se va dizolva la rândul ei în mijlocul luptelor pentru putere și a războaielor civile care vor marca anii 1991-2003.

Dizolvarea Uniunii Sovietice, colapsul comunismului din Estul Europei a dus la formarea noilor democrații centrale și est europene care vor alege să se integreze în NATO și Uniunea Europeană. Astăzi, se pare că politica mondială este dirijată de SUA, lider necontestat în NATO.

NATO a preluat treptat sferele de influență din Europa de Est care odată au aparținut Tratatului de la Varșovia. Astăzi, granița dintre Est și NATO trece prin România, iar aderarea țării noastre la acest bloc militar și constituirea bazei militare de la Deveselu au creat noi raporturi tensionate cu Rusia. Datorită noii ordini mondiale, Rusia se simte periclitată de expansiunea NATO spre răsărit.

Cu toate acestea, carismaticul lider sovietic al anilor 1985-1991, Mihail Gorbaciov a rămas în istorie ca omul care a pus capăt Războiului Rece. În timpul lui a început de fapt democratizarea Rusiei, motiv pentru care primește Premiul Nobel pentru Pace în anul 1990.

BIBLIOGRAFIE:

1. Ioan Scurtu, „The Malta Summit”, din 22 decembrie 2011, în <http://www.ioanscurtu.ro/themalta-summit>.
2. The Brussels Journal, din 27.02.2016.
3. New York Times, din 24 decembrie 1989.
4. Larry, L Watts, „Ferește-mă, Doamne de Prieteni,” ed. Rao, București, 2011.
5. Padraic Kenney, „Carnavalul revoluției: Europa Centrală, 1989”, ed. Curtea Veche, 2007.
6. John Lewis Gaddis, „Russia, the Soviet Union and the United States. An Interpretative History” („Rusia, Uniunea sovietică și Statele Unite ale Americii. O istorie interpretată”), ed. Mc Graw-Hill, 1990.
7. John Lewis Gaddis, „Războiul rece”, ed. Rao, București, 2006.
8. Adrian Pop, „Factorul Gorbaciov”, în „Sfera politicii”, nr. 165, p. 1-10; și în <http://www.sferapoliticii.ro>.
9. Helene Carrere d'Encausse, „URSS a murit, trăiască Rusia!”, ed. Artemis, București, 2010.
10. vezi, www.roncea.ro.
11. „Malta. Decembrie 1989. Stenograma sovietică a întâlnirii de la Malta. 2-3 decembrie 1989” în Caietele Revoluției, nr. 3-4, 2012, Institutul Revoluției române din Decembrie 2012.
12. www.CNN.ro; din 2-3 decembrie 1989.
13. www.BBC.ro din 2-3 decembrie 1989.
14. www.Times, din 2-3 decembrie 1989.
15. Lavinia Betea, „Întâlnirea cu Gorbaciov din decembrie '89. Axa Ialta - Malta, via București” în www.jurnalul.ro/campaniile-jurnalul/dec-89.
16. M.S. Gorbaciov, „Years of Difficult Decisions” („Anii unor decizii dificile”), ed Alfa-Print, 1993,
17. Aurel L Rogoian, „Fereastra serviciilor secrete. România în jocul strategiilor globale”, ed. Compania, București, 2011.
18. Victor Sebestyen, „1989, prăbușirea Imperiului sovietic, ” Ed. Săptămâna Financiară, București, 2009.

IMPACTUL COMUNICĂRII ÎN MASĂ ASUPRA VIEȚII OMULUI DIN SECOLUL AL XXI-LEA

Tamio Vesa Nakajima

Care este impactul comunicării în masă asupra vieții omului din secolul XXI?

Pentru a putea răspunde acestei întrebări, mai întâi trebuie să definim comunicarea în masă, să studiem istoria comunicării în general și apoi să izolăm impacturile comunicării în masă asupra omului secolului XXI (în ciuda faptului că secolul abia a început).

Comunicarea în masă se poate defini ca orice mijloc de comunicare ce transmite simultan informația la un eșantion semnificativ al populației.

Din punct de vedere istoric, primul mijloc de comunicare a fost cuvântul rostit, urmat de cuvântul scris manual, urmat de tipar, radio, televiziune și apoi internet. Acestea se pot clasifica după conținut:

- vizual (cuvântul scris manual, tipar și internet);
- audio (radio, internet);
- audio-vizual (cuvântul rostit, televiziunea și internetul).

Acum trecem la „esența” întrebării: care sunt efectele acestor mijloace de comunicare asupra oamenilor?

De aproape fiecare dată când se inventează un nou mijloc de comunicare, populația se împarte în două tabere: prima, care crede că anumite caracteristici pozitive ale tehnologiei vor îmbunătăți viața, și o a doua, care crede că anumite informații pierdute vor crea o decădere socială sau morală. Acest lucru s-a întâmplat cu cuvântul scris. Socrate, în „Faedrus”, spune că „[Scrisul] va crea uitare în sufletele elevilor pentru că nu-și vor folosi memoria; vor avea încredere în caracterele externe și nu-și vor aminti singuri. Lucrul pe care l-ai descoperit nu e un ajutor memoriei, ci reminiscenței, și nu va împărtăși discipolilor tăi adevărul, ci doar pseudo-adevărul; vor auzi multe și nu-și vor aminti nimic; vor părea a fi omniscienți și, în general, nu vor ști nimic;

vor fi plicticoși, părând înțelepți fără a fi”. S-a întâmplat cu tiparul; Johannes Trithemius, profesorul lui Agrippa și Paracelsus, a scris că: „[Scriitorul,] când scrie despre lucrurile frumoase, este prin acțiunea scrisului introdus într-un fel în cunoașterea misterelor și este puternic luminat în sufletul lui; pentru că lucrurile pe care le scriem le întipărim cel mai bine în mintea noastră”. S-a întâmplat la fel cu televiziunea și cu internetul; cred că oricare dintre cei care citesc acest eseu cunosc măcar un exemplu. Radioul a putut, în mare parte, să scape de acest lucru, pentru că a fost folosit mai întâi pentru comunicații militare și pentru că introducerea lui a fost cât de cât simultană cu Al Doilea Război Mondial, când lumea avea nevoie de orice distracție pe care o putea găsi. De aici vedem care este cea mai mare problemă cu comunicarea în masă; măcar din punctul de vedere al taberii care este împotriva ei: este prea ușoară (cuvântul scris, tiparul), lucru care va duce la atrofierea mentală a populației.

Pentru a ne putea da seama de avantajele comunicării în masă asupra populației pe plan istoric, ne vom imagina următorul scenariu: tu (cititorul) vrei să afli o informație de la un expert într-un anumit domeniu. Dacă ai trăi înaintea scrisului, ar trebui sau să călătorești tu la el, sau (dacă ești bogat), să-l plătești să vină el la tine. Dacă ai trăi înaintea tiparului, lucrurile ar fi la fel, cu excepția cazului în care ești călugăr sau, destul de bogat. Dacă ai trăi înaintea radioului, ai putea cumpăra o carte, iar, din cauza ziarelor, ai avea o șansă mai mare să-l găsești. Dacă ai trăi înaintea internetului, ai putea viziona/audia o transmisie la televizor/radio. În vremea de azi, ai putea căuta pe internet un articol pe tema care te interesează.

Astfel, vedem primul mare avantaj al mijloacelor de comunicare în masă: fac ca accesul la informație să fie din ce în ce mai ușor pentru un număr din ce în ce mai mare de oameni.

Putem vedea că același lucru poate fi perceput ca un avantaj, dar și un

dezavantaj de diferite grupuri, pe tot parcursul istoriei. Ajung astfel la concluzia că aceste tehnologii pur și simplu ușurează comunicarea, lucru care poate fi văzut ca fiind sau bun, sau rău, după experiențele personale. Cred că, probabil, ele sunt avantajoase când sunt folosite în echilibru: cum afirma Paracelsus, „doza face otrava”.

Comunicarea în masă mai are un aspect interesant: deoarece ea este în general costisitoare pentru cel care publică, îi dă o anumită credibilitate automată. Acest lucru ne poate induce în eroare: doar pentru că scrie ceva într-o carte, sau pe internet, sau ceva este rostit la radio sau televiziune, nu înseamnă că este și adevărat. Faptul este foarte ușor de combătut – trebuie doar să avem o doză sănătoasă de scepticism când auzim vreo opinie; acel scepticism pe care l-am avea dacă am vorbi cu o persoană oarecare, pe pe stradă. Acesta este legat de efectul comunicării în masă asupra copiilor: numai un părinte prost și-ar lăsa copilul să vorbească cu un străin pe stradă – de ce l-ar lăsa să asculte orice persoană care deține o tipografie, un post de radio sau de televiziune? În plus, doar pentru că toată lumea ne spune ce crede, fie prin cărți, radio, televiziune etc., nu înseamnă că n-ar trebui să ne formăm propria opinie.

În concluzie, comunicarea în masă ușurează comunicarea între oameni, lucru care poate fi bun în doze moderate sau rău în exces, dar care n-ar trebui să ne oprească din a folosi un mijloc nou de comunicare, dar nici să le uităm pe cele mai vechi. În plus, să avem grijă să nu avem încredere într-un individ doar pentru că și-a publicat o carte sau are un post de radio.

NIMIC

Raul Gudiu

Prin sufletul meu curge
Un foc atât de rece,
Îngheață al meu sânge
Iar timpul nu mai trece.

Nimic nu am în lume
Și totu-i trist în jur,
Zidit în al meu nume
Stă visul meu cel pur.

Și unde-i puritatea?
Când nimeni nu iubește,
Când văd că dragostea
De mine se ferește?

Cu dulce întristare
Ridic privirea-n cer,
În suflet îmi răsare
Timid, un pui de ger,

Tăcerea oarbă crește
În gândul meu etern,
Un ritm banal scâncește
Într-un tăios refren.

Nimicul drag se-ntinde
Pe-al inimii mormânt,
De trupu-mi se desprinde
Un suflet cald și sfânt.

CONCURS DE ARTĂ PLASTICĂ

Asociația Culturală „Permanențe”, având ca parteneri Liceul Vocațional Pedagogic „Nicolae Bolcaș”, Beiuș, Casa Corpului Didactic Bihor și Muzeul Municipal Beiuș a lansat, în perioada martie-decembrie 2015, două concursuri de artă plastică, având tema *Primăvara, anotimp al renașterii*, respectiv *Dăruiește, fii mai bun!*, unul în prima jumătate a anului 2015, iar celălalt, în cea de-a doua jumătate a anului.

Lucrările participante în cadrul celor două etape ale concursului vor fi aduse în fața publicului de Asociația Culturală Permanențe în două expoziții organizate cu prilejul lansării celor două numere din 2015 ale revistei Cadente sau cu titlu permanent într-o locație care va fi stabilită ulterior, iar lucrările câștigătoare vor apărea pe coperta numărului 8 (aprilie 2015), respectiv numărului 9 (decembrie 2015) al revistei Cadente.

Scopul proiectului este de a crește interesul copiilor și tinerilor pentru cultură, în special pentru lectură, și de a-i determina să reflecteze asupra capacității creatoare și de empatie a omului. Stimulând cercetarea personală și creativitatea, proiectul își propune să dezvolte reflecția personală a copiilor și tinerilor asupra Frumosului. Grupul țintă îl reprezintă elevii înscriși în clasele V-XII în unitățile de învățământ din zona Beiuș, atât din mediul urban, cât și din cel rural.

Fiecare concurent poate participa în cadrul fiecăreia dintre cele două etape ale competiției cu o singură lucrare. Sunt acceptate în concurs lucrări realizate în orice tehnică artistică. Formatul minim pentru lucrările de grafică și pictură este A4, iar cel maxim, A3. Sunt acceptate în concurs numai lucrările realizate pe suport material (hârtie, carton, pânză, inclusiv colaj). Nu sunt acceptate în concurs lucrări predate pe suport electronic, CD-uri sau transmise prin e-mail. Lucrările din concurs trebuie să fie originale și să aibă înscrise explicit pe

verso numele concurentului și un titlu descriptiv.

Prima etapă a concursului (*Primăvara, anotimp al renașterii*) s-a încheiat la sfârșitul lunii martie, iar juriul de specialitate a ales din cele peste 20 de lucrări înscrise în competiție un număr de trei lucrări pentru coperta revistei Cadente, numărul 8, din aprilie 2015. Lucrarea de pe coperta 1 îi aparține Fabianei Vlaș, elevă la Colegiul Tehnic „I. Ciordaș”, Beiuș, iar cele trei lucrări de pe coperta 2 sunt semnate de Andreea Popoviciu și Daniela Nicoraș eleve la Liceul Vocațional Pedagogic „N. Bolcaș” Beiuș și Alexandra Popa, elevă la Colegiul Național „S. Vulcan” Beiuș.

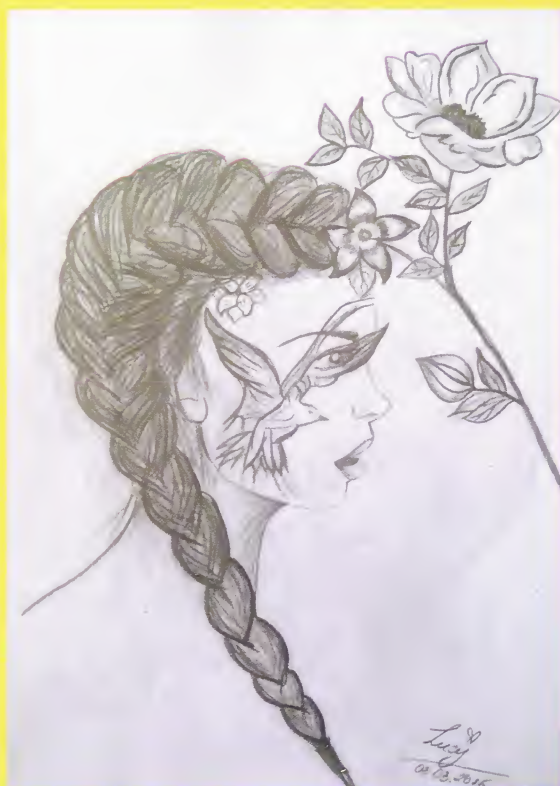
Datorită interesului și seriozității concurenților, Asociația Culturală „Permanențe”, alături de cei doi coordonatori de specialitate, doamna profesor Claudia Bocșe și domnul profesor Cătălin Iagăr, au considerat că și lucrările nepremiate merită să fie regăsite în paginile revistei, fie în prezentul număr, fie într-unul din numerele viitoare.

Organizatorii așteaptă cu mult interes lucrările de artă plastică pentru cea de-a doua etapă a competiției (*Dăruiește, fii mai bun!*) care se va încheia în noiembrie (13.11.2015 – data de predare a lucrărilor).

Redacția

Desen Andreea Popoviciu

Desen Daniela Nicoraș

desen Alexandra Popa